

“MUSTA RAIVO“

Mustasukkaisuuteen liittyvät puheenvuorot
väkivallan tekijöille suunnatussa interventiossa

Ronja Huttu-Hiltunen

Liisa Kortelainen

Pro gradu - tutkielma

Psykologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kesäkuu 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

HUTTU-HILTUNEN, RONJA & KORTELAJAINEN, LIISA: Mustasukkaisuuteen liittyvät puheenvuorot väkivallan tekijöille suunnatussa interventiossa

Pro gradu -tutkielma, 57 s.

Ohjaaja: Juha Holma

Psykologia

Kesäkuu 2021

Mustasukkaisuuden on todettu olevan yhteydessä aggressiiviseen käytökseen ja se on riskitekijä lähisuhdeväkivallalle. Mustasukkaisuus on myös yksi yleinen väkivallan tekijöiden antama perustelu lähisuhdeväkivallalle. Useissa kulttuureissa mustasukkaisuus koetaan intohimon ja rakkauden osoituksena. Tämä näkyy myös populaarikulttuurissa, jossa mustasukkaisuuden seurauksena aiheutuvaa väkivaltaa ja vallankäyttöä romantisoidaan. Mustasukkaisena tehty väkivalta nähdään usein hyväksyttävämpänä kuin väkivalta, johon ei liity mustasukkaisuutta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella miten ja mitä lähisuhdeväkivallan tekijöille suunnatussa ryhmäinterventiossa puhutaan mustasukkaisuudesta.

Jyväskylän malli on lähisuhteissa väkivaltaa käyttäneille suunnattu ryhmäinterventio, jonka tavoitteena on väkivallan ehkäiseminen luomalla ryhmäläisille uusia toimintamahdollisuuksia vaihtoehtona väkivallalle. Tutkimuksemme aineistona käytettiin Jyväskylän Mallin ryhmäistunnoista tehtyjä videotallenteita. Otokseemme valikoitu 15 istuntoa vuosilta 2017–2019. Analysoimme yhteensä 15 ryhmäläisen ja viiden ryhmänohjaajan puheenvuoroja. Toteutimme tutkimuksen laadullisena tutkimuksena ja analyysimenetelmänä käytimme sisällönanalyysiä.

Tutkimuksessamme havaitsimme, että mustasukkaisuuteen liittyvät puheenvuorot voitiin jakaa neljään eri pääluokkaan, jotka olivat 1) Mustasukkaisuus negatiivisena kokemuksena, 2) Selitykset ja perustelut mustasukkaisuudelle, 3) Mustasukkaisuuden seuraukset sekä 4) Mustasukkaisuus normaalina ja hallittavana kokemuksena. Tutkimus osoitti, että mustasukkaisuus koettiin väkivallan tekijöiden mukaan lähes poikkeuksetta negatiiviseksi ja hallitsemattomaksi tunnekokemukseksi, johon ei voi vaikuttaa. Mustasukkaisuuden koettiin aiheuttavat parisuhteelle lukuisia negatiivisia seurauksia, kuten väkivaltaa. Tästä johtuen mustasukkaisuutta ei koettu osaksi romanttista rakkautta. Mustasukkaisuudesta puhuttaessa esiin nousi maskuliinisiin rakenteisiin liittyviä teemoja kuten pelko miehen kunnian menetyksestä, minkä voidaan tulkita johtuvan kulttuurisista omaksutuista käsityksistä liittyen parisuhteeseen ja sukupuolirooleihin. Ryhmänohjaajat yhdessä ryhmäläisten kanssa keskustelivat keinoista, joilla mustasukkaisuutta voisi hallita ja näin välttyä väkivaltatilanteilta. Tutkimuksemme osoittaa, että mustasukkaisuuden puheeksi ottaminen väkivallan tekijöille suunnatussa interventiossa on hyödyllistä väkivallan vähentämiseksi.

Avainsanat: lähisuhdeväkivalta, mustasukkaisuus, sisällönanalyysi, ryhmäinterventio, Jyväskylän

Malli

Abstract

Jealousy has been associated with aggressive behaviour and it is a risk factor for intimate partner violence (IPV). IPV perpetrators often use jealousy as a justification for their violent behaviour. In many cultures' jealousy is seen as a sign of passion and love. This is also prevalent in popular culture, where violence, jealousy and controlling behaviour is romanticized. Studies have also shown that violence while jealous is seen as more acceptable than violence without jealousy. The aim of this study is to examine how jealousy is discussed in a group intervention program for intimate partner violence perpetrators.

The Jyväskylä model is a group intervention program for intimate partner violence perpetrators, which aims to prevent violence. The data consists of videotaped recordings of the Jyväskylä Model treatment groups and our sample consisted of 15 videotaped group sessions. Sessions were from years 2017-2019 and in total the speech of 15 group participants and five group leaders were analysed. The method of analysis used was content analysis.

Four groups emerged from our sample: 1) Jealousy as a negative experience, 2) Explanations for jealousy, 3) Consequences of jealousy and 4) Jealousy as a normal and controllable emotion. Study revealed that jealousy was described by almost all participants as a negative and uncontrollable emotion. According to the participants, jealousy caused many negative outcomes to their relationship, including violence. Jealousy was also not considered to be a part of romantic love. When speaking of jealousy, societal constructions of masculinity, like losing man's honour, were found. This could reflect the societal norms our culture has considering gender and relationship. Group leaders together with group participants discussed different means to control jealousy and therefore avoid violence towards their partners. Our study shows that it may be useful to discuss jealousy in group interventions for IPV perpetrators to reduce violence.

Keywords: intimate partner violence, IPV, jealousy, content analysis, group intervention, Jyväskylä Model

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	1
1.1. Lähisuhdeväkivalta	1
1.2. Mustasukkaisuus	2
1.3. Mustasukkaisuus ja väkivalta	6
1.4. Tutkimuskysymys	10
2. METODIT	10
2.1. Jyväskylän malli	10
2.2. Aineisto	11
2.3. Analyysi	11
2.4. Tutkimuksen luotettavuus	13
3. TULOKSET	14
3.1. Mustasukkaisuus negatiivisena kokemuksena	15
3.1.1. Mustasukkaisuus koetaan hallitsemattomana	15
3.1.2. Mustasukkaisuuden epämiellyttävä tunnekokemuksena	16
3.1.3. Mustasukkaisuutta ei koeta osaksi rakkautta	18
3.2. Selitykset ja perustelut mustasukkaisuudelle	18
3.2.1. Mustasukkaisuutta selitetään aiemmilla elämäkokemuksilla	19
3.2.2. Mustasukkaisuus koetaan pysyvänä ominaisuutena	20
3.2.3. Mustasukkaisuuden laukaisevat tilannetekijät	21
3.2.4. Emootiot syynä mustasukkaisuudelle	22
3.2.5. Mustasukkaisuus on seurausta maskuliinisista rakenteista	24
3.3. Mustasukkaisuuden seuraukset	26
3.3.1. Mustasukkaisuuden seurauksena syntyvät emootiot	27
3.3.2. Mustasukkaisuudesta seuraava väkivalta	28
3.3.3. Mustasukkaisuudesta seuraavat mielenterveysongelmat	30
3.4. Mustasukkaisuus normaalina ja hallittavana kokemuksena	31
3.4.1. Mustasukkaisuuden normalisointi	32
3.4.2. Motivaatio muuttaa mustasukkaista käytöstä	33
3.4.3. Käytännön keinoja haitalliseksi koetun mustasukkaisuuden hallitsemiseksi	34
4. POHDINTA	35
4.1. Mustasukkaisuuden kokeminen ja ilmentäminen	36
4.2. Vaikuttavat tekijät mustasukkaisuuden taustalla	39
4.3. Epäromanttinen väkivalta, Jyväskylän mallin ohjaustyö ja kulttuurinen tarkastelu	42
4.4. Tutkimuksen rajoitukset ja tulevaisuuden tutkimusehdotukset	46
4.5. Tutkimuksen johtopäätökset	47
LÄHTEET	49

1. JOHDANTO

1.1. Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan lähisuhteissa tapahtuvaa, esimerkiksi nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lapsiin tai muuhun läheiseen henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2020). Lähisuhdeväkivalta jaetaan tyypillisesti fyysiseen väkivaltaan (esim. lyöminen, potkiminen, kuristaminen, hakkaaminen, ravistaminen sekä fyysisellä väkivallalla uhkailu), henkiseen väkivaltaan (esim. nimittely, arvostelu, kontrollointi, eristäminen, tavaroiden hajottaminen sekä voimakas mustasukkaisuus) sekä seksuaaliseen väkivaltaan (esim. raiskaus, raiskauksen yritys sekä seksuaalisiin tekoihin pakottaminen). On myös olemassa muita väkivallan muotoja, kuten taloudellinen ja uskonnollinen väkivalta. Eron jälkeen tapahtuvaa väkivaltaa kutsutaan vainoksi. Vaino voi kohdistua entiseen kumppaniin tai hänen läheisiinsä, ja on esimerkiksi työpaikan tai kodin lähellä tarkkailua sekä toistuvaa uhkailua suhteen päättymisen jälkeen. Väkivallan eri muodot eivät usein ole täysin toisistaan irrallisia, vaan ilmenevät usein samanaikaisesti. Muun muassa fyysinen väkivalta ja sen uhka itsessään on tapa kontrolloida, pakottaa tai painostaa (Ronkainen, 2017). Tällä tavoin fyysinen ja henkinen väkivalta kietoutuvat toisiinsa.

Lähisuhdeväkivalta nähdään sukupuolistuneena ilmiönä, mikä tarkoittaa sukupuolen vaikuttavan väkivallan kokemiseen, käyttöön, piirteisiin sekä seurauksiin (THL, 2020). Sukupuolten väliset erot väkivallan kokemisessa näkyvät esimerkiksi siinä, missä väkivaltaa koetaan. Miehet joutuvat väkivallan uhriksi useammin julkisella paikalla, kun taas naiset joutuvat useammin väkivallan uhriksi omassa kodissa kumppanin toimesta tai työpaikalla (Danielsson & Näsi, 2020; Niemi, Kainulainen & Honkatukia, 2017). Rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan aikuisista perhe- tai lähisuhdeväkivallan uhreista 76,8 % on naisia (Tilastokeskus, 2020). Kaikista perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksista epäillyistä tekijöistä 78,2 % oli miehiä. Vaikka lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on sukupuolistunut huomionarvoista on, että myös miehet kokevat lähisuhdeväkivaltaa (Heiskanen & Ruuskanen, 2010).

Euroopan unionin perusoikeusviraston [FRA] tutkimuksen mukaan 22 % yli 15-vuotta täyttäneistä naisista Euroopassa on kokenut fyysistä ja /tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppanin toimesta (2014). Saman tutkimuksen mukaan Suomessa fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppanin toimesta on kokenut 30 % naisista. Maailman terveysjärjestön [WHO] (2017) mukaan 33 % naisista maailmanlaajuisesti on elämänsä aikana

kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa Euroopassa on kokenut 43 % naisista, kun taas Suomessa sama luku on 53% (FRA, 2014).

Lähisuhdeväkivallalla on useita seurauksia väkivaltaa kokeneen hyvinvoinnille. 42 % lähisuhdeväkivaltaa kokeneista ovat saaneet fyysisiä vammoja väkivallan seurauksena (García-Moreno ym., 2013). Vammojen lisäksi muita lähisuhdeväkivallan seurauksia fyysiseen terveyteen ovat esimerkiksi krooninen kipu, sydän- ja verisuonitaudit sekä gynekologiset vaivat (Dillon, Hussain, Loxton & Rahman, 2013; García-Moreno ym., 2013). Yleisimpiä lähisuhdeväkivallasta aiheutuneita psyykkisiä seurauksia ovat masennus, ahdistus ja post-traumaattinen stressihäiriö (Dillon ym., 2013; García-Moreno ym., 2013). Lisäksi lähisuhdeväkivaltaa kokeneilla on enemmän itsetuhoista käyttäytymistä sekä päihdeongelmia (Beydoun ym., 2017; Dillon ym., 2013; García-Moreno ym., 2013). Lähisuhdeväkivallalla on myös useita vaikutuksia yhteiskunnalle. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet käyttävät enemmän terveydenhuollon palveluita (Dillon ym., 2013; Hegarty ym., 2012), mikä aiheuttaa yhteiskunnalle kustannuksia. Näistä yksilöille ja yhteiskunnalle koituvista seurauksista ja kustannuksista johtuen väkivaltaa ehkäisevä työ on perusteltua.

On tärkeää selvittää ja puuttua väkivallan taustalla vaikuttaviin tekijöihin, jotka ylläpitävät ja mahdollistavat lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan. Eräs keino on pyrkiä ymmärtämään ja puuttumaan niihin syihin, millä väkivallan tekijät perustelevat ja oikeuttavat väkivaltaisen toimintansa. Väkivallan tekijät perustelevat väkivaltaista käyttäytymistään muun muassa kontrollin saavuttamisella, vallankäytöllä, alkoholilla, lapsuudenkokemuksilla, kostolla, vihalla ja mustasukkaisuudella (Flynn & Graham, 2010; Langhinrichsen-Rohling, McCullars, & Misra, 2012). Lisäksi nuori ikä, matala sosioekonominen asema, persoonallisuushäiriöt, alkoholin liikkakäyttö, väkivallan kokeminen lapsuudessa, matala koulutustaso ja hyväksyvä suhtautuminen väkivaltaan lisäävät riskiä lähisuhdeväkivallan tekemiselle (Heise & García-Moreno, 2002; WHO, 2010). Näiden yksilöllisten tekijöiden lisäksi yhteiskunnalliset tekijät, kuten köyhyys, maskuliiniset rakenteet, naisten heikompi asema yhteiskunnassa sekä sosiaaliset normit väkivallan hyväksyttävyydestä voivat olla väkivallan taustalla (Jewkes, 2002). Lähisuhdeväkivallan taustalla vaikuttavia tekijöitä ja perusteluita on siis useita, mutta tässä tutkimuksessa paneudumme syvemmin mustasukkaisuuteen, jonka on tutkimusten mukaan todettu olevan yhteydessä lähisuhdeväkivaltaan (Neal & Edwards, 2019; Nemeth, Bonomi, Lee & Ludwin, 2012).

1.2. Mustasukkaisuus

Mustasukkaisuus on kompleksinen emotionio, jota voidaan kuvailla rakenteeltaan monidimensionaaliseksi. Mustasukkaisuuden kompleksisuudesta kertoo muun muassa se, että se ei ole niin kutsuttu ensisijainen tunne, vaan se on luonteeltaan useamman erilaisen tunteen yhdistelmä, joka viriää sosiaalisissa suhteissa (Ben-Ze'ev, 2010; Malinen, 2012; Panksepp, 2013). Mustasukkaisuutta ilmenee erilaisissa sosiaalisissa suhteissa kuten ystävyys-, sisarus- ja vanhempi-lapsi suhteissa (Bevan & Samter, 2004; Pelka, 2009; Volling, Kennedy & Jackey, 2010), mutta tässä tutkimuksessa keskitymme tarkastelemaan romanttisissa ihmissuhteissa esiintyvää mustasukkaisuutta. Mustasukkaisuuden perimmäinen funktio on ikään kuin varoittaa henkilöä itselle tärkeän ihmissuhteen menettämisestä. Mustasukkaisuus nähdään usein sosiaaliseen hylkäämiseen liittyvänä reaktiona (DeSteno, Valdesolo, & Bartlett, 2006). Tällaisessa tilanteessa mustasukkainen henkilö pelkää menettävänsä kumppaninsa todelliselle tai kuvitellulle uhalle (Ben-Ze'ev, 2010; DeSteno ym., 2006) ja mustasukkaisuus jatkuu usein niin kauan kuin tämä uhka on olemassa (Costa ym., 2015). Mustasukkaisuus ei yleensä myöskään lopu, vaikka tajuaisimme epäilyksemme aiheettomiksi (Ben-Ze'ev, 2010). Mustasukkaisuudelle ominaista on, että se sisältää aina kolme osapuolta: kokijan, kohteen ja uhan, joka voi olla todellisen tai kuvitteellisen henkilön lisäksi esimerkiksi kumppanin harrastus tai työ (Ben-Ze'ev, 2010; Malinen, 2012). Ihmiset voivat olla mustasukkaisia myös heidän rakkaastaan, vaikka parisuhde olisi päättynyt ja ex-kumppanilla olisi uusi suhde (Ben-Ze'ev, 2010).

Mustasukkaisuus voidaan mieltää normaaliksi tunnereaktioksi todellisen tai kuvitellun uhan ilmetessä, mutta se voi myös saada patologisia piirteitä. Patologisella mustasukkaisuudella tarkoitetaan yksilön perättömiä epäilyjä kumppanin uskottomuudesta (Costa ym., 2015). Näihin epäilyihin ei usein ole luotettavia todisteita, minkä vuoksi mustasukkaisuus vaikuttaa negatiivisesti yksilön, kumppanin ja suhteen hyvinvointiin. Patologisesta mustasukkaisuudesta kärsivät voivat pyrkiä todistamaan kumppanin uskottomuuden sekä tulkita epärelevantit tapahtumat uskottomuuden merkeiksi, syyttäen toistuvasti kumppaniaan pettämisestä. Rajanveto patologisen ja normaalin mustasukkaisuuden välillä on toisinaan haasteellista johtuen mustasukkaisuuden monimuotoisesta luonteesta.

Mustasukkaisuus herättää erilaisia somaattisia, kognitiivisia ja behavioraalisia reaktioita, joilla ihmissuhdetta uhkaava tekijä/asia pyritään poistamaan (Ecker, 2012; Rodriguez, DiBello, Øverup, & Neighbors, 2015). Mustasukkaisuus voidaan erottaa kahteen eri muotoon, jotka ovat mustasukkaisuuden kokemus ja mustasukkaisuuden ilmentäminen (Rodriguez ym., 2015). Mustasukkaisuuden kokemuksella tarkoitetaan henkilön kognitiivisia ja emotionaalisia reaktioita mustasukkaisuutta herättäviin tilanteisiin. Kognitiiviset reaktiot viittaavat kumppanin uskottomuuteen liittyviin irrationaalsiin ajatuksiin, huoliin tai epäilyihin, kun taas emotionaaliset

reaktiot viittaavat henkilön negatiivisiin tunteisiin, joita mustasukkaisuutta herättävä tilanne aiheuttaa (esim. olisin vihainen, jos kumppanini tapailisi jotain toista). Mustasukkaisuuden ilmeneminen liittyy niihin keinoihin, joilla henkilö yrittää hallita tilannetta kohdatessaan parisuhteelle kuvitellun tai todellisen uhan (esim. kumppanin puhelimen tarkistaminen).

Mustasukkaisuuteen liitettäviä tunteita ovat muun muassa viha, pelko kumppanin menettämisestä ja siihen liittyvästä kärsimyksestä, epävarmuus, epäily, ahdistus, kateus, paniikki, häpeä ja suru (Ecker, 2012; Panksepp, 2013). Mustasukkaisuuteen liittyvä surun tunne on usein seurausta negatiivisesta arviosta vallitsevasta tilanteesta (Ben-Ze'ev, 2010). Mustasukkaisuuteen liittyvä suru voi yhdistyä vihaan, tyytymättömyyteen, nöyryytykseen, häpeään, nolostumiseen, turhautumiseen, kärsimykseen, epävarmuuteen ja avuttomuuteen. Suru ei yleensä liity vastusteluun, vaan enemminkin passiivisuuteen ja luovuttamiseen sellaisissa tilanteissa, joissa meillä ei ole kontrollia. Viha on usein luonnollinen reaktio tilanteissa, joissa yksilö yrittää palauttaa kontrollin tunteen tai kokee tulleensa kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti (Ben-Ze'ev, 2010; Cunningham, 1998).

Vihan ja surun lisäksi mustasukkaisuus liitetään toisinaan osaksi romanttisia tunteita. Mustasukkaisuus usein tulkitaan merkiksi välittämisestä tai rakkaudesta ja useissa tapauksissa rakkauden ja mustasukkaisuuden on huomattu korreloivan positiivisesti (Ben-Ze'ev, 2010). Osan ihmisistä kokee mustasukkaisuuden sitoutumisen ja intimitetin merkiksi romanttisissa parisuhteissa (Hartwell, Humphries, Erchull & Liss, 2015; Vandello & Cohen, 2008). Mustasukkaisuuteen liittyykin usein pelon tunne, joka viriää todellisesta tai mahdollisesta uhasta menettämisestä parisuhde (Ben-Ze'ev, 2010; DeSteno ym., 2006). Pelko rakkauden menettämisestä voi herättää yksilössä epävarmuutta, yksinäisyyttä ja hylätyksi tulemisen tunteen (Ben-Ze'ev, 2010). Vaikka pelko, viha, rakkaus ja suru ovat tyypillisesti läsnä mustasukkaisuudessa, voi joissain tapauksissa yksi tai useampi näistä komponenteista puuttua täysin - tällöin mustasukkaisuuden kokemus ei ole niin intensiivinen. Esimerkiksi pelko ja suru eivät välttämättä liity niinkään itselle merkityksellisen ihmissuhteen menettämiseen, vaan ne voivat linkittyä enemmän yksilön minäkäsityksen haavoittumiseen. Kumppanin kuviteltu tai todellinen uskottomuus voi olla hyvinkin vahingoittava kokemus henkilön itsetunnolle ja minäkäsitykselle, vaikka hän ei kokisi rakkautta kumppaniaan kohtaan. Vaikka moni ensisijainen tunneprosessi voi liittyä mustasukkaisuuteen, on hyvin yksilöllistä, kuinka mustasukkaisuus koetaan ja siihen vaikuttavat niin yksilölliset elämäkokemukset sekä ihmissuhde, jonka koetaan olevan uhattuna (Panksepp, 2013).

Mustasukkaisuus sisältää joissain tapauksissa kilpailuasetelman. Mustasukkaisuudessa kilpailullinen huoli liittyy henkilökohtaiseen vertailuun ja tyypillisesti lisääntyy silloin, kun kilpailijan saavutukset ovat verrattavissa omiin saavutuksiin (Ben-Ze'ev, 2010). Tunne siitä, että joku

toinen valitaan meidän sijaamme tai menetämme jotain itselle kuuluvaa ja merkityksellistä kontribuoi mustasukkaisuuden kipeään kokemukselliseen luonteeseen. Mustasukkaisuus koetaan usein hyvin henkilökohtaisena ja haavoittavana tunteena; tunne aiheuttaa todennäköisemmin syvällisempää vahinkoa minäkuvallemme, koska se tavoittaa minäkäsitykseemme ja itsetuntoomme liittyviä aspekteja (DeSteno ym., 2006). Tapauksissa, joissa kolmas osapuoli eli kilpailija on samaa sukupuolta kuin henkilö itse, mustasukkaisuuden emotionaalinen intensiteetti on korkeampi (Ben-Ze'ev, 2010). Mustasukkaisuudessa koettu henkilökohtainen vertailu ja kilpailu on monimutkainen prosessi, jonka ilmenemistä yksilötasolla ei tarkasti pystytä ennustamaan.

Mustasukkaisuuden kokemiseen, emotionaaliseen intensiteettiin ja ilmenemiseen vaikuttavat muun muassa henkilön persoonallisuus, sukupuoli, elämänhistoriaan liittyvät tapahtumat ja kontekstuaaliset ominaisuudet, kiintymystyyli, kumppanin aiempi uskottomuus, parisuhdestatus, syntymäjärjestys ja henkilön itsetunto (Ben-Ze'ev, 2010; Burchell & Ward, 2011; Buunk, 1997; Guerrero, 1998; Levy & Kelly, 2010; Panksepp, 2013; Wang, 2002). Lisäksi mustasukkaisuudelle on löydetty geneettinen pohja, mutta sille ei ole olemassa yksiselitteistä neuraalista perustaa (Panksepp, 2013). Myös sukupuolten välillä on todettu eroja siinä, mitkä aivoalueet ovat virittyneet mustasukkaisena, mikä viittaa siihen, että miehillä ja naisilla on erilaiset neuropsykologiset rakenteet käsitellä seksuaalista ja emotionaalista mustasukkaisuutta (Takahashi ym., 2006).

Edellä kuvattujen yksilöllisten tekijöiden lisäksi mustasukkaisuutta voidaan yrittää ymmärtää evoluution ja biologian näkökulmista. Eläintutkimukset apinoilla, koirilla ja muilla kotieläimillä ovat osoittaneet joidenkin eläinlajien kokevan mustasukkaisuutta ja ilmentävän mustasukkaiseksi tulkittavaa käytöstä (Harris & Prouvost, 2014; Maninger ym., 2017; Morris, Doe & Godsell, 2008). Morrisin ja kollegoiden (2008) tutkimuksen johtopäätökset olivat, että ihmisten ja muiden kädellisten lisäksi muutkin nisäkkäät voivat kokea ensisijaisista tunteista seuranneita sekundaarisia tunneprosesseja kuten esimerkiksi mustasukkaisuutta. Nämä eläimillä ilmenneet tunteet voivat olla samankaltaisia, mutta eivät ehkä niin kehittyneitä/hienostuneita kuin ihmisten kokemat emootiot ja näin ollen ne eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Vaikka ihmisillä ja eläimillä on havaittavissa saman tyyppisiä emootioita, eroavaisuus ihmisten ja eläinten tunteiden välillä voi olla pikemminkin niiden kokemisen ja ilmentämisen kompleksisuudessa. Eläintutkimukset antavat viitteitä siitä, että mustasukkaisuudella on evolutiivinen tarkoitus.

Myös ihmisillä mustasukkaisuudelle on löydetty evolutiivinen selitys. Erään teorian mukaan naiselle miehen uskottomuus tarkoittaisi miehen energian ja huolenpidon kohdistamista toiseen naiseen tai toiseen lapseen, jolloin oman lapsen huolenpito jäisi vähemmälle huomiolle (Kaighobadi, Shackelford & Goetz, 2009). Miehillä taas naisen uskottomuus tarkoittaisi riskiä siitä, ettei jälkikasvu olisi heidän oma, jolloin miehen geeniperimä ei jatkuisi ja vieraan miehen lapsen hoitoon kuluisi

liikaa resursseja (Kaighobadi, Starratt, Shackelford, & Popp, 2008; Kaighobadi ym., 2009). Tähän viittaavat myös tutkimustulokset, joiden mukaan miehet ovat enemmän huolissaan kumppanin seksuaalisesta uskottomuudesta (Buss, Larsen, Westen & Semmelroth, 1992; Confer & Cloud, 2011; Dunn & Billett, 2018; Sagarin ym., 2012), kun taas naiset pelkäävät kumppanien emotionaalista uskottomuutta (Buss ym., 1992; Dunn & Billett, 2018; Zanbergen & Brown, 2015).

Yksilöllisten ominaisuuksien ja sukupuolen lisäksi mustasukkaisuuden kokemukseen ja sen ilmentämiseen vaikuttavat myös kulttuuri ja historiallinen konteksti (Stearns, 2010). Kulttuurilla on vaikutusta muun muassa siihen, millaiset tekijät laukaisevat mustasukkaisuuden ja miten siihen suhtaudutaan. Esimerkiksi Ranskassa mustasukkaisuuden ilmaiseminen on hyväksyttävämpää kuin Amerikassa. Mustasukkaisuutta on usein kuvailtu hyvin negatiivisena tunteena läpi historian ja kirjallisuuden. Negatiivisesta kokemuksesta huolimatta mustasukkaisuutta on usein kuvailtu suotavana, rakkauteen kuuluvana tunteena. Romanttinen mustasukkaisuus käsittää epäsuorasti oletuksen yksilön eksklusiivisesta oikeudesta toiseen ihmiseen (Ben-Ze'ev, 2010). Mustasukkaisuudessa tällainen mielikuva toiselle ihmiselle kuulumisesta tai toisen ihmisen omistamisesta koetaan usein osana parisuhteeseen sitoutumista ja merkinä intiimiydestä. Koska parisuhde on luonteeltaan usein hyvin intiimi ihmissuhde ja siihen liitetään mielikuva toisen ihmisen omistamisesta, on hyvin ymmärrettävää, että koemme tällaisissa tapauksissa kumppanimme ikään kuin itsemme jatkeena. Näkemys toisen ihmisen omistamisesta heijastuu voimakkaasti myös populaarikulttuurissa.

1.3. Mustasukkaisuus ja väkivalta

Mustasukkaisuus on tunnettu riskitekijä lähisuuhdeväkivallalle (Nemeth ym., 2012). Mustasukkaisuuden on todettu olevan yhteydessä aggressiiviseen käyttäytymiseen (DeSteno ym., 2006), se on yksi yleinen väkivallan tekijöiden antama perustelu väkivaltaiselle käytökselle (Babcock, Costa, Green, Eckhardt, 2004; Langhinrichsen-Rohling ym., 2012; O'Leary, Slep & O'Leary, 2007) ja se on miehillä toiseksi yleisin syy henkirikosten taustalla Suomessa (Lehti, 2015; Lehti, 2016; Lehti, 2017; Lehti, 2018; Lehti, 2019; Lehti, 2020). Erityisesti patologisesta mustasukkaisuudesta kärsivät miehet todennäköisemmin käyttivät väkivaltaa kumppaniaan kohtaan, yrittivät surmata tai surmasivat kumppaninsa (Easton & Shackelford, 2009). Mustasukkaisuutta käytetään usein oikeutuksena parisuhteessa tapahtuvalle väkivallalle (Neal & Edwards, 2019; Kingham & Gordon, 2018). Väkivallan tekijä saattaa myös ajatella, että väkivallalta olisi välttytty, jos

kumppani ei olisi tehnyt häntä mustasukkaiseksi (Kapanen, 2005), siirtäen vastuun omasta väkivaltaisesta käytöksestään uhrille. Mustasukkaiseen ja väkivaltaiseen käytökseen voi liittyä erilaisia vaikuttavia tilannetekijöitä, joita ovat esimerkiksi alkoholin käyttö, sosiaalinen media ja luottamuksen taso parisuhteessa. Korkeampi mustasukkaisuus lisäsi alkoholin liikkakäytön sekä seksuaalisen ja fyysisen lähisuhdeväkivallan välistä yhteyttä (Brem ym., 2018). Tämä viittaa siihen, että alkoholin ongelmakäyttö yhdistettynä mustasukkaisuuteen on riskitekijä lähisuhdeväkivallalle. Lisäksi Facebookin käyttöön liittyvän mustasukkaisuuden on todettu olevan yhteydessä lähisuhdeväkivaltaan nuorilla ja nuorilla aikuisilla (Daspe, Vaillancourt-Morel, Lussier & Sabourin, 2018). Erään tutkimuksen mukaan korkea luottamuksen taso parisuhteessa oli yhteydessä vähäisempään huoleen kumppanin uskottomuudesta, mikä vähensi kumppanin vahtimiskäyttäytymistä sekä henkistä väkivaltaa (Rodriguez ym., 2015).

Mustasukkaisuuden taustalla on usein pelko kumppanin uskottomuudesta, joka voi johtaa luottamuksen ja miehillä kunnian menettämiseen. Uskottomuuden kohteiksi joutuneita miehiä kutsutaan niin meillä Suomessa kuin useissa muissakin maissa halventavilla nimillä. Monissa kulttuureissa petettyä miestä on nimitetty aisankannattajaksi, etenkin jos vaimo on synnyttänyt lapsen toiselle miehelle (Buss, 2002; Malinen, 2012). Miehet voivat käyttää erilaisia taktiikoita (*Mate-retention tactic*), joilla he pyrkivät säilyttämään kumppanin itsellään ja näin välttämään aisankannattajan roolin. Tällaisia kumppanin säilyttämisen taktiikoita voivat olla emotionaalinen manipulointi, kumppanin ajan hallitseminen sekä tarkkailu ja vahtimiskäyttäytyminen (Shackelford, Goetz, Buss, Euler & Hoier, 2005). Kumppanin säilyttämiseen liittyvät taktiikat voivat alkaa usein lievinä tekoina, siirtyen ajan myötä vakavammiksi ja lopulta muuttuen väkivallaksi (Kaighobadi ym., 2008). Tätä tukevat tutkimustulokset, joiden mukaan nämä taktiikat ovat yhteydessä korkeampaan raportoituun lähisuhdeväkivallan määrään (Kaighobadi ym., 2008; Shackelford ym., 2005). Lisäksi tutkimuksissa on osoitettu sosiaalisen median, kuten Facebookin käyttöön liittyvän mustasukkaisuuden lisäävän kumppanin säilyttämisen taktiikoita, mikä on yhteydessä fyysiseen ja henkiseen lähisuhdeväkivaltaan (Brem, Spiller & Vandehey, 2014). Näin ollen kumppaniin kohdistuva väkivalta voidaan nähdä vakavana kumppanin itsellään säilyttämisen keinona (Kaighobadi ym., 2008). Kontrolloivat kumppanin säilyttämiseen liittyvät taktiikat voidaan mieltää positiivisina asioina, jos yksilö uskoo mustasukkaisuuden olevan osa tervettä romanttista parisuhdetta (Papp ym., 2017).

Puenteen ja Cohenin (2003) tutkimuksessa ihmiset arvioivat kumppaniin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan hyväksyttävämmäksi tilanteissa, joissa mukana oli mustasukkaisuutta. Mustasukkaisena väkivaltaa tehneet henkilöt nähtiin usein myös romanttisempina, kuin väkivallan tekijät, jotka eivät olleet mustasukkaisia (Puente & Cohen, 2003). Tämä saattaa johtua siitä, että

mustasukkaisuus nähdään usein rakkauden ja sitoutumisen merkinä sekä intohimon osoituksena, vaikka mustasukkaisuudella on lukuisista negatiivisia vaikutuksia (Hartwell, ym., 2015; Vandello & Cohen, 2008). Rakkaudenosoituksen lisäksi mustasukkaista toimintaa voidaan pitää myös suojelevana käyttäytymisenä ja se nähdään usein välittämisen merkinä (Baker, 2016; Power, Koch, Kralik & Jackson, 2006). Esimerkiksi kontrolli ja omistushaluisuus ovat lähisuhdeväkivallan muotoja, mutta romanttisessa parisuhteessa tällainen käytös voidaan nähdä varoitusmerkkien sijaan osoituksena rakkauden määrän suuruudesta (Power ym., 2006), millä perustellaan miehen kontrolloivaa käytöstä (Chung, 2005; Donovan & Hester, 2010). Lisäksi väkivallan perusteleminen mustasukkaisuudella voidaan katsoa liittyvän miehen uskomukseen siitä, että hän omistaa naisen ja näin ollen suojelee omaisuuttaan (Partanen, 2005).

Yhteiskunnassa vallalla olevat käsitykset perinteisistä sukupuolirooleista voidaan katsoa jossain määrin ylläpitävän ihmisten hyväksyvää ilmapiiriä ja asennoitumista miesten mustasukkaisesta ja kontrolloivasta käyttäytymisestä parisuhteessa. Tätä tukevat tutkimustulokset, joiden mukaan naiset, jotka uskoivat traditionaalisiin sukupuolirooleihin, toivoivat kumppaninsa noudattavan maskuliinisia rooleja (Backus & Mahalik, 2011). Näiden maskuliinisten roolien mukaan miehellä on oikeus muun muassa vallankäyttöön ja kontrolliin naista kohtaan. Naiset, jotka toivoivat kumppaniltaan maskuliinisia rooleja, pitivät myös mustasukkaisuutta hyvänä asiana ja usein uskoivat myös perinteisiin rakkauteen liittyviin ideologioihin (esim. rakkaus voittaa kaiken) (Hartwell ym., 2015). Chungin (2005) tutkimuksessa naiset kokivat etenkin mustasukkaisuuden tekevän heidän pukeutumisenensa kontrolloimisesta rakkaudenosoituksen. Naisten lisäksi myös miehet ylläpitävät näitä sukupuolirooleihin liittyviä käsityksiä ja ideologioita. McCarryn (2010) tutkimuksessa nuoret aikuiset miehet olivat todennäköisemmin omaksuneet käsityksen siitä, että maskuliinisuuteen kuuluu kontrolloiva ja väkivaltainen käytös, jotta mies pystyy varmistamaan, ettei naispuolinen kumppani riko traditionaalisia feminiinisiä rooleja esimerkiksi pukeutumalla liian paljastavasti. Maskuliinisten normien omaksumisen on todettu olevan yhteydessä myös seksuaaliseen väkivaltaan (Smith, Parrott, Swartout & Tharp, 2015). Lisäksi Partasen (2005) mukaan väkivallan tekijät näkevät mustasukkaisuuden usein luonnollisena, parisuhteeseen kuuluvana asiana. Mustasukkaisuus nähdään usein myös sukupuoleen liittyvänä ilmiönä, joka mielletään osaksi miehistä luonnetta. Molemmat sukupuolet näin ollen ylläpitävät ja toteuttavat näitä sukupuoleen liittyviä, yhteiskunnassa vallalla olevia käsityksiä ja uskomuksia.

Kuten aiemmin mainitsimme, mustasukkaisuuteen suhtaudutaan eri kulttuureissa eri tavoilla. Tästä johtuen myös suhtautuminen mustasukkaisuuden aiheuttamaan väkivaltaan on hyvin kulttuurikohtaista. Etenkin kulttuureissa, joissa miehen kunniaa ja sen menettämisen häpeällisyyttä korostetaan, mustasukkaisuuden aiheuttama väkivalta nähdään hyväksyttävämpänä tilanteissa, joissa

kumppani on ollut uskonon (Vandello & Cohen, 2003; Vandello, Cohen, Grandon & Franiuk, 2009). Tätä käsitystä kunnian palauttamisesta väkivallan keinoin tukee Vandellon ja kollegoiden (2009) tutkimus, jossa osoitettiin kunniakäsitystä korostavasta kulttuurista tulevien henkilöiden arvioivan hyväksyvämmiin mustasukkaisuudesta aiheutuneen väkivallan. Lisäksi tutkimukseen osallistuneet henkilöt näkivät tällaisen toiminnan hyvän kumppanin ominaisuutena ja rakkaudenosoituksena. Kunniakäsitystä korostavista kulttuureista tulevat todennäköisemmin myös näkevät petetyn miehen vähemmän maskuliinisena ja luotettavana (Vandello & Cohen, 2003).

Yhteiskunnassa vallalla olevat näkemykset ja populaarikulttuuri vaikuttavat myös siihen, kuinka mustasukkaisuudesta, väkivallasta ja henkirikoksista uutisoidaan. Mustasukkaisuuden seurauksena aiheutuneita väkivaltarikoksia käsittelevissä uutisissa voidaan korostaa miestekijän teon taustalla olevaa rakkautta uhria kohtaan (Nikunen, 2005). Teon taustalla olevan rakkauden korostamisen voidaan katsoa jossain määrin pehmentävän teon vakavuutta. Esimerkkinä voidaan mainita myös kansankielessä ja uutisoinnissa käytetty termi intohimorikos, mikä viittaa väkivalta- tai henkirikokseen, joka on tehty tunnelatauksen - usein mustasukkaisuuden vallassa. Kyseinen käsite voidaan tulkita väkivaltarikosta romantisoivaksi, sillä se voi herättää mielikuvan, jossa väkivaltainen teko on seurausta intohimosta eli syvästä kiintymyksestä ja rakkaudesta (Lidman, 2015). Nikusen (2005) mukaan henkirikoksista tehneistä naisista uutisoidaan eri tavoin kuin henkirikoksen tehneistä miehistä. Lisäksi väkivallan tekijä saattaa saada enemmän ymmärrystä, kuin väkivallan uhri (Ronkainen, 2017). Tavallista on myös se, että miehen tekemässä rikoksessa korostetaan miehen tavallisuutta tai sitä, ettei hän rikoshetkellä ollut oma itsensä esimerkiksi alkoholin käytön vuoksi (Nikunen, 2005). Miehelle niin sanotusti sallitaan tietty määrä väkivaltaisuutta, eikä se tee hänestä väkivaltaista tai horjuta mielikuvaa miehen tavallisuudesta. Myös naisuhrin käytös, jonka kuvaillaan kiihdyttävän miehen aggressiivisuutta, voi olla huomion kohteena uutisoinnissa. Tämän voidaan katsoa siirtävän vastuun väkivallasta uhrille. Lisäksi joissain tapauksissa mustasukkaisuus on ollut lieventävä tekijä oikeudessa (Kingham & Gordon, 2018).

Myös populaarikulttuurissa on nähtävissä väkivallan, sukupuoliroolien ja mustasukkaisen käytöksen romantisoimista esimerkiksi tunnetuissa elokuvissa ja kaunokirjallisuudessa (Bonomi, Altenburger & Walton, 2013; Collins & Carmody 2011). Kyseisten teosten voidaan katsoa romantisoivan aiemmin mainittuja erilaisia kumppanin säilyttämisen taktiikoita, jotka taas voivat olla Pappin ym. (2017) mukaan yhteydessä lähisuhdeväkivalan esiintymiseen. Mediassa nousee esiin vahva romanttisen rakkauden idealisointi ja Hefnerin ja Wilsonin (2012) tutkimuksessa kävi ilmi, että paljon romanttisia komedioita katsovat nuoret todennäköisemmin omaksuivat romanttisia ideologioita. Romanttisiin ideologioihin uskomisen on todettu olevan yhteydessä myös hyväksyvään asennoitumiseen mustasukkaisuutta ja vallankäyttöä kohtaan (Hartwell ym., 2015). Tavat, joilla

henkirikoksista ja väkivallasta uutisoidaan ja miten niitä esitetään viihdeteollisuudessa voivat vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja suhtautumiseen kyseisiä ilmiöitä kohtaan. Nämä yhteiskunnassa vallalla olevat asenteet ja suhtautuminen ovat näin ollen osa väkivaltaisen käytöksen ennaltaehkäisyä, toteuttamista ja hoitoa. Pahimmassa tapauksissa erilainen yhteiskunnassa ilmenevä mediasisältö ja yleinen ilmapiiri voivat vaikuttaa sallivasti ja ihannoivasti mustasukkaisuuden aiheuttamaan väkivaltaan.

1.4. Tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tarkastella miten ja mitä mustasukkaisuudesta puhutaan väkivallan tekijöille suunnatussa ryhmäinterventiossa. Emme tarkastele puheenvuoroissa tapahtuvaa ajallista muutosta tai yksittäisiä henkilöitä. Tutkimuksessamme olemme kiinnostuneita siitä, millaisia selityksiä ja perusteluja mustasukkaisuudelle annetaan, liitetäänkö mustasukkaisuuteen romanttisen rakkauden piirteitä, oikeutetaanko mustasukkaisuudella väkivaltaa, millaisia tunteita mustasukkaisuuteen liitetään ja millaisena mustasukkaisuus koetaan, ilmeneekö puheessa maskuliinisuuteen ja sukupuolirooleihin liittyviä asenteita ja siitä miten ryhmänohjaajat puhuivat mustasukkaisuudesta.

2. METODIT

2.1. Jyväskylän malli

Jyväskylän väkivallan tekijöille suunnattu ryhmämuotoinen hoitomalli perustettiin vuonna 1996 norjalaisen vuonna 1987 perustetun Alternativ Til Vold (ATV) -ohjelman pohjalta yhteistyössä Kriisikeskus Mobilen ja Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus- ja tutkimusklinikan kanssa (Holma, Laitila, Wahlström & Sveins, 2005; Nuutinen, Korvenoja & Holma, 2016; Päivinen, Vall & Holma, 2016). Ryhmässä väkivalta määritellään voimankäyttöön perustuvaksi vallankäytöksi, jossa valta-aseman lisäksi väkivaltaa käytetään oman henkisen tasapainon saavuttamiseksi (Holma ym., 2005; Nuutinen ym., 2016). Ryhmän tärkeitä tavoitteita ovat naisiin kohdistuvan väkivallan

ehkäiseminen sekä väkivaltaan syyllistyneiden toimintamahdollisuuksien lisääminen vaihtoehtona väkivallalle (Holma ym., 2005; Nuutinen ym., 2016). Lisäksi ryhmässä korostetaan vastuunottoa väkivallasta (Holma ym., 2005).

Ryhmään pääsy edellyttää Mobile-kriisikeskuksessa järjestettäviin yksilötapaamisiin osallistumista (Holma ym., 2005; Holma ym., 2006; Nuutinen ym., 2016). Yksilötapaamisten jälkeen henkilö voi hakea ryhmään, jolloin heidät haastatellaan (Nuutinen ym., 2016). Tärkeitä ryhmään pääsyn kriteerejä ovat motivaatio muutokseen sekä vastuunotto väkivallasta (Holma ym., 2006; Nuutinen ym., 2016; Päivinen ym., 2016). Yksilötapaamisiin osallistuneista noin 15% jatkaa ryhmäinterventiossa (Päivinen ym., 2016). Väkivallan tekijöille on kaksi puoliavointa ryhmää, jotka sisältävät 15 tapaamiskertaa (Nuutinen ym., 2016). Näiden tapaamiskertojen jälkeen ryhmäläiset voivat jatkaa osallistumistaan ryhmään tarpeen mukaan. Yhteistyö väkivallan tekijöiden puolisoitten kanssa on myös tärkeä osa ryhmän toimintaa (Holma ym., 2005; Nuutinen ym., 2016; Päivinen ym., 2016).

2.2. Aineisto

Tutkimuksemme aineisto koostui nauhoitetuista videotallenteista, jotka oli saatu Jyväskylän mallin ryhmäistunnoista. Apuna aineiston rajaamisessa käytimme ryhmänvetäjien eli ohjaajien istuntojen pohjalta tekemiä muistiinpanoja, joiden perusteella valitsimme tutkimukseen istunnot, joissa käsiteltiin mustasukkaisuutta. Lopullinen tutkimuksemme otos koostui 15 istunnosta vuosilta 2017–2019. Istunnot olivat 1,5 tunnin mittaisia. Istuntokohtaisesti ryhmään osallistuneiden henkilöiden keskuudessa oli vaihtuvuutta, mikä vaikutti ryhmässä esiin nouseviin teemoihin. Analysoimme yhteensä 15 eri väkivallan tekijän ja viiden ryhmänohjaajan puheenvuoroja. Tekijöistä enemmistö oli miehiä. Kaikki tekijöiden puheenvuorot mustasukkaisuudesta liittyivät joko nykyiseen tai entiseen parisuhteeseen. Jokaisessa ryhmäistunnossa oli kaksi ryhmänohjaajaa, jotka joissain tapauksissa vaihtuivat istuntokohtaisesti.

2.3. Analyysi

Tutkimuksemme on luonteeltaan laadullinen ja aineiston analyysimenetelmänä toimi aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysi on tekstianalyysi, jossa kielestä pyritään löytämään inhimillisiä merkityksiä. Sisällönanalyysi tarkoittaa yleensä laajaa joukkoa erilaisia keinoja, joiden tavoitteena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ilman, että sen sisältämä informaatio katoaa. Metodien tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä, jolloin sen pohjalta pystyttäisiin tekemään luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston laadullinen käsittely pohjautuu loogiseen päättelyn tulkintaan, jossa aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksemme aineiston analyysissä edettiin aineistolähtöisesti, minkä tavoitteena oli luoda aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aikaisempi teoretinen tieto ja perehtyneisyys tutkittavaan ilmiöön estävät lähestymästä tutkittavaa ilmiötä täysin puhtaasti empiriasta käsin. Tutkimusongelmien kannalta tarkoituksenmukaista oli valita sellainen metodi, jonka avulla mustasukkaisuuden monidimensionaalisuus saataisiin esiin mahdollisimman kattavasti ja systemaattisesti. Sisällönanalyysin avulla tutkittava ilmiö voitiin jakaa osiin, jolloin sen kompleksisuuden ymmärtäminen ja tarkastelu tuli mahdolliseksi.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Tutkimuksemme luokittelussa edettiin sisällönanalyysin kolmen vaiheen mukaisesti niin, että klusterointia ja abstrahointia tehtiin osin limittäin. Sisällönanalyysissä on ennen analyysin aloittamista määriteltävä analyysiyksikkö, kuten yksittäinen sana, lause, lauseen osa tai usean lauseen sisältämä ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä tutkimuksessa valitsimme analyysiyksiköksi mustasukkaisuuden. Tulkitimme puheen mustasukkaisuudeksi, jos puhuja käytti sanaa mustasukkaisuus tai jos puhuja toi esille ajatuksia, joissa (ex-)kumppani on jonkun toisen henkilön kanssa, mikä aiheutti puhujassa kielteiseksi koetun olotilan. Analyysiyksikön valinnan jälkeen analysointi voidaan aloittaa aineiston pelkistämällä, mikä tarkoittaa epäolennaisen informaation karsimista esimerkiksi tiivistämällä tai pilkkomalla informaatiota osiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aloitimme pelkistämisen katsomalla aineistoon valikoituneet videot kokonaisuudessaan läpi tehden niistä muistiinpanoja värikoodeja apuna käyttäen ja merkiten ylös tarkat ajankohdat, joissa mustasukkaisuudesta puhuttiin. Puhe muista teemoista jätettiin huomiotta. Tässä kohtaa teimme ensimmäisiä huomioita samankaltaisuuksista ryhmäläisten puheenvuoroissa. Pelkistämistä seuraava aineiston ryhmittely taas tarkoittaa aineistosta löydettyjen ilmaisu- ja lauseyksiköiden läpikäymistä niin, että aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimuksessamme aineiston ryhmittely suoritettiin katsomalla läpi aineistoomme valikoituneet video-otteet ja tekemällä niiden pohjalta esiluokittelun

puheenvuorojen sisältöjen samankaltaisuuksien mukaan. Seuraavaksi litteroimme suuren osan mustasukkaisuutta koskevista puheenvuoroista ja teimme tiivistettyjä kommentteja puheenvuorojen sisällöistä. Litteroinnin, muistiinpanojen ja kommenttien pohjalta tarkastelimme esiluokittelua ja yhdistimme luokat, joiden sisällöissä oli päällekkäisyyttä. Ryhmittelyä seuraa aineiston abstrahointi eli tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon erottelu ja sen perusteella teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimuksessamme sisällöltään samankaltaisille alaluokille muodostettiin yläkategoriat, joille abstrahointiin niiden sisältöä kuvaavat nimet. Muodostui neljä pääluokkaa, jotka sisälsivät kukin 3–5 alaluokkaa.

2.4. Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa on erilaisia perinteitä, minkä vuoksi myös käsitykset tutkimuksen luotettavuuden arvioista voivat olla erilaisia (Tuomi & Sarajärvi, 2018). On kuitenkin tiettyjä tekijöitä, mitä luotettavuuden arvioinnissa voidaan tarkastella. On tärkeää kuvata selkeästi mitä tutkitaan ja miksi. Lisäksi tutkijan on oltava tietoinen omista ajatuksista ja oletuksista tutkimusaiheesta. Laadullisen tutkimukseen ei liity samanlaista vaatimusta tutkimuksen toistettavuudesta kuin määrälliseen tutkimukseen, mutta tästä huolimatta on tärkeää kuvata tutkimusprosessi riittävän tarkasti, jolloin käytettyjen metodien, tuloksien ja tehtyjen tulkintojen johdonmukaisuutta voidaan arvioida kriittisesti (McLeod, 2001; Metsämuuronen, 2011; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämän lisäksi esimerkiksi tutkijakollegoiden arvio tutkimusprosessista voi lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Myös triangulaatiota voidaan pitää hyvänä keinona lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Triangulaatio tarkoittaa erilaisten metodien, tutkijoiden, tiedonlähteiden ja teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. Tutkimusta kuitenkin arvioidaan kokonaisuutena, millä tarkoitetaan sen sisäisen johdonmukaisuuden tarkastelua.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää tutkimusprosessin tarkka raportointi sekä tutkittavien henkilöiden suorien puheotteiden esittäminen. Tutkimusprosessin vaiheista olemme käyneet keskustelua vertaisryhmän kanssa, mikä on mahdollistanut palautteen vastaanottamisen tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa. Olemme hyödyntäneet kahta tutkijaa, mikä on mahdollistanut aineiston tarkastelun itsenäisesti sekä yhdessä, käyden jatkuvaa vuoropuhelua aineistosta tehdyistä tulkinnoista. Lisäksi olemme pyrkineet ottamaan huomioon ennakkokäsityksemme tutkimusaiheesta sekä niiden mahdollisesta ohjaavasta vaikutuksesta aineiston tulkinnassa. Aineistoa tarkastellessa saavutimme saturaation, jolla tarkoitetaan tilannetta, jossa aineistosta ei nouse enää esiin uutta tietoa

(Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämä kertoo aineiston riittävydestä tutkimuskysymykseemme vastaamisessa.

3. TULOKSET

Tulokset esitellään jokainen pääluokka alaluokkineen yksi kerrallaan. Puhe mustasukkaisuudesta jaettiin neljään pääluokkaan: *Mustasukkaisuus negatiivisena kokemuksena, Selitykset ja perustelut mustasukkaisuudelle, Mustasukkaisuuden seuraukset ja Mustasukkaisuus normaalina ja hallittavana kokemuksena*. Jokainen luokka sisältää yksi tai kaksi puhekatkelmaa. Kyseiset puhekatkelmat on valittu sen mukaan, mitkä havainnollistavat parhaiten kutakin luokkaa. Luokkien esimerkeissä käytetyt otteet ovat peräisin kirjalliseen muotoon litteroidusta videoaineistosta. Tutkittavien nimet ja muut tunnistetiedot on poistettu anonymiteetin suojaamiseksi. Alla selvitys tutkittavien puheenvuorojen lainauksissa esiintyvistä merkeistä:

RY on ryhmäläinen. Numerot lyhenteen perässä erottavat tekstiotteissa keskustelevien eri ryhmäläisten puheenvuorot toisistaan. Ryhmäläisiä ei ole numeroitu anonymiteetin varmistamiseksi.

OH on ryhmänohjaaja. Numerot lyhenteen perässä erottavat tekstiotteissa keskustelevien eri ohjaajien puheenvuorot toisistaan. Ryhmänohjaajia ei ole numeroitu anonymiteetin varmistamiseksi.

“ ” sisältävät tutkittavan henkilön suoraa kerrontaa.

(.) on osoituksena puheessa ilmenevästä tauosta. Tauon pituutta ei ole merkitty.

(...) on osoituksena, että tutkittavan henkilön puheenvuorosta on poistettu sanoja tai lauseita, jotka ovat olleet tekstin tulkinnan kannalta merkityksettämiä.

[on merkintä ryhmänohjaajan tai toisen ryhmäläisen päällekkäisestä puheesta.

[] on merkintä poisjätetyistä tunnistetiedoista, esimerkiksi henkilön nimi.

() on merkintä tunnistamattomasta puheesta.

3.1. Mustasukkaisuus negatiivisena kokemuksena

Tässä luokassa ryhmäläisten kertomuksissa mustasukkaisuus koettiin lähes poikkeuksetta negatiivisena pahaa aiheuttavana asiana, joka ottaa vallan yksilön ajatuksista ja jota ei pysty kontrolloimaan. Mustasukkaisuus kuvattiin hallitsemattomana, negatiivisena tunnekokemuksena, joka ei kuulu rakkauteen. Ryhmäläisten kuvaukset mustasukkaisuudesta kokemuksena olivat erittäin negatiivisia. Mustasukkaisuuteen liitettiin useita tunteita, kuten häpeää, vihaa, surua, kateutta, ahdistusta ja pelkoa, jotka voidaan mieltää epämiellyttäväiksi tunnekokemuksiksi. Mustasukkaisuus koettiin myös niin pahaksi, että sen ajateltiin aiheuttavan mielenterveysongelmia. Mustasukkaisuudesta ja sen aiheuttamista mielenterveysongelmista lisää luokassa “Mustasukkaisuuden seuraukset”. Ryhmäläisten narratiiveissa nousi usein esiin halu päästä mustasukkaisuudesta eroon sen sietämättömyyden takia.

3.1.1. Mustasukkaisuus koetaan hallitsemattomana

Tässä luokassa ryhmäläiset kuvasivat, kuinka mustasukkaisuus täyttää mielen ja ottaa vallan omista ajatuksistaan. Mustasukkaisuus nähtiin usein asiana, johon ei itse pysty vaikuttamaan ja näin ollen sen koettiin olevan oman hallinnan ulkopuolella. Mustasukkaisuutta kuvattiin tunneryöppynä ja esimerkiksi lumipallona, joka lähtiessään vierimään kasvaa kasvamistaan, eikä sitä pysty pysäyttämään. Mustasukkaisuutta saatettiin myös kuvata “mustasukkaisuuskohtauksena”, joka vain alkaa, eikä sen loppumiseen voi vaikuttaa. Tyypillistä kertomuksissa oli myös se, että ryhmäläisten ajatukset kiersivät kehää niin, että heidän todellisuudentajunsa vääristyi. Usein ryhmäläiset olivat tietoisia siitä, että ajatukset ja epäilykset eivät vastaa todellisuutta, mutta eivät siitä huolimatta pystyneet vaikuttamaan niihin. Tästä esimerkkinä on yleisin ryhmäläisten puheissa esiin noussut irrationaalinen pelko siitä, että kumppanilla on joku toinen. Mustasukkaisia ajatuksia kuvattiin esimerkiksi sanoilla “huuhaa” ja “paranoia”.

Tekstiote 1

Ennen seuraavaa otetta ohjaaja aloitti keskustelun viittaamalla aikaisemmalla tapaamisella käytyyn keskusteluun siitä, kuinka ajatukset saavat suuremmat ja epätodennukaiset mittasuhteet, kun niitä pyörittelee mielessään. Seuraavassa otteessa oleva ryhmäläinen tarkoittaa, että ohjaaja viittaa keskusteluun mustasukkaisuudesta. Hetken kuluttua ryhmäläinen jatkaa puheenvuoroaan:

RY: “(...)lähinnä se just sitä mustasukkaisuudesta jos tässä siitä siitä oikeestaan ni ja ku sanoit just tota et on niitä epäluuloja ni kyl siinä yllättävän äkkiä sanotaan että siinä puolesta tunnissa tapahtuu niiku semmonen juttu et se ei välttämättä oo niiku todellisuuden kanssa missään tekemisissä mutta saa ne epäluulot saa sen vallan tavallaan et miten sitä alkaa niinku uskomaan semmosia asioita mitkä ei välttämättä piä paikkasa ollenkaan.”

Ryhmäläinen kuvaa, että mustasukkaiset ajatukset voivat muuttua nopeasti, jopa puolesta tunnissa, totuudenvastaisiksi. Hän ihmettelee, kuinka nämä epäluulot voivat saada vallan niin, että uskoo asioihin, mitkä eivät välttämättä pidä paikkansa. Tässä puheenvuorossa tulee ilmi mustasukkaisuuden hallitsemattomuuden kokemus, joka voi aiheuttaa kokijassaan hämmennystä.

3.1.2. Mustasukkaisuuden epämiellyttävä tunnekokemuksena

Useat ryhmäläiset kuvailivat mustasukkaisuuden psyykkistä ja fyysistä kokonaisvaltaista kokemusta eri tavoin. Yhteistä näille kertomuksille oli se, että mustasukkaisuus esiintyi negatiivisena tunnekokemuksena ja oloa kuvailtiin jopa sietämättömäksi. Mustasukkaisuuden virittyä ryhmäläiset käyttivät muun muassa seuraavia kuvauksia: “sietämätön se olotila, just semmonen et ois sisäelimet mahassa sekasin”, “näen punaista” ja “musta hetki”. Jotkut ryhmäläisistä kuvasivat mustasukkaisuutta patologisena esimerkiksi kertoessaan mustasukkaisuuden olevan “lähes sairaalloista” tai kärsivänsä “mustasukkaisuuden oireista”. Eräs ryhmäläinen kuvaili mustasukkaisuuden ruokkivan “sisäistä paskiaista” eli väkivaltaisesti käyttäytyvää puolta itsessään. Tällainen puhe ilmeni myös muiden ryhmäläisten dialogissa. Jotkut ryhmäläisistä ajattelivat mustasukkaisen käytöksen olevan lapsellista, eli aikuiselle kuulumatonta epäkypsää käyttäytymistä. Oma mustasukkaisuutta saatettiin myös pelätä. Mustasukkaisuudesta puhuttaessa ryhmäläiset

mainitsivat usein erilaisia kielteiseksi koettuja tunteita, joita olivat muun muassa häpeä, viha, suru, kateus, ahdistus ja pelko. Pelkoa aiheutti tunteen sietämättömyys ja toisaalta sen aiheuttamat seuraukset, kuten väkivalta. Eräs ryhmäläinen koki vaikeaksi kannustaa omaa kumppaniaan näkemään ystäviään, koska kumppanin poissaolo aiheutti niin suuria mustasukkaisuuden tunteita, että ne ottivat hänestä vallan. Hän kuvasi kuinka “olisi halunnut itkeä, mutta kyyneleet eivät vain tulleet”. Johtuen mustasukkaisuuden epämiellyttävästä tunnekokemuksesta, siitä haluttiin lähes poikkeuksetta eroon tai se pyrittiin kieltämään.

Tekstiote 2

Seuraavassa otteessa ryhmäläinen kertoo katsoneensa ex-kumppaninsa Facebook-profiilia, josta hän tulkitsi ex-kumppaninsa olevan onnellisesti uudessa parisuhteessa. Kyseinen ryhmäläinen on aiemmissa puheenvuoroissaan ilmaissut voimakasta mustasukkaisuutta ex-kumppaniaan kohtaan.

RY: “Torstai-iltana tulin töistä kotiin ja ja tota sitten avasin tietokoneen ja kattelin Facebookista sitä [nimi] profiilia ja tiesin että sillä on nyt se uus suhde ja se mies ja katoin sitten se oli lisänny sinne uusia kuvia sitten, missä oli-missä olivat käyneet ja että näytti niiku sit siitä tuli semmonen olo että noni, että hänellä on kaikki hyvin ja mä oon tässä yksin ja jätetty ja sitten siitä alko siitä ku katto ne kuvat ja ne tekstit nii tuli semmonen joku hirvee semmonen olo et mul-että mitä mä voin enää tehdä vai että mun pitäis vaan unohtaa, mut mä en pysty unohtamaan, että niiku semmonen selvittämisen tarve joku tuli siinä ja sitten kyl mä sitten nukuin yön yli sain nukuttuu hyvin ja sitten aamulla mä heräsin ja sitten mulla oli niin hirvee olo jotenki semmonen paha olo siitä, että hänellä on nyt se kumppani ja sit mä ajattelin- mulle vaan tuli yhtäkkiä semmonen niiku että mäpä lähän käymään siellä ovella et mikä siellä on se tilanne mä haluan niiku puhua [nimi] kanssa ja mä kävelin sinne niitten ovelle(...)”

Otteessa ryhmäläinen kuvaa oloaan “yksinäiseksi” ja “jätetyksi”, minkä seurauksena hänelle tuli voimakas tilanteen selvittämisen tarve, eikä hän voinut unohtaa ex-kumppanin kuvista heränneitä tunteita. Seuraavana aamuna ryhmäläinen kertoo olonsa olleen hirveä. Ryhmäläisen kuvauksen perusteella hänen olonsa oli aamulla niin sietämätön, että hänen oli pakko toimia päästäkseen kyseisestä olotilasta eroon. Näin ollen ryhmäläinen päättää lähteä ex-kumppaninsa luokse selvittämään asiaa, mutta tilanne äityy nopeasti pahaksi riidaksi, jossa oli syyttelyä, haukkumista ja huutamista, mutta ei fyysistä väkivaltaa.

3.1.3. Mustasukkaisuutta ei koeta osaksi rakkautta

Aineistomme ryhmäläiset puhuivat mustasukkaisuudesta usein niin, että se ei kuulu rakkauteen ja aiheuttaa ristiriitoja osapuolten välille. Mustasukkainen käytös nähtiin parisuhteen kannalta pahana asiana ja ryhmäläisten oli vaikea ymmärtää omaa ikävää käytöstä rakastamaansa ihmistä kohtaan, mikä aiheutti heissä ristiriitaisia tunteita.

Tekstiote 3

Ennen seuraavaa otetta kaksi ohjaajaa keskusteleo kahden ryhmäläisen kanssa normaalista mustasukkaisuudesta.

OH: “Nii. Mitä sää [nimi] ajattelet, millo ois normaalia olla mustasukkanen?”

RY: “Siis (.) ei se oo normaalia”

OH: “Ai ei oo ollenkaan?”

RY: “Nii siis, jos sä meet, sulla on niiku hyvä tarkoitus et sä meet ihmisen kanssa naimisiin ja sä rakastat sitä nii, kyllä (kaksi sanaa josta ei saa selvää) sanotaan, että rakkaus ei tunne sitä mustasukkaisuutta.”

Otteessa ohjaaja kohdistaa kysymyksen toiselle ryhmäläiselle kysymällä häneltä, milloin mustasukkaisuus on normaalia. Ryhmäläinen vastaa, jyrkästi, ettei se ole koskaan normaalia. Hän sanoo, että mustasukkaisuus ei kuulu rakkauteen.

3.2. Selitykset ja perustelut mustasukkaisuudelle

Ryhmäläisten puheenvuoroissa nousi esiin selityksiä ja perusteluita mustasukkaisuudelle ja mustasukkaiselle käytökselle. Mustasukkaisuuden selitettiin johtuvan lähes poikkeuksetta aiemmista elämäntapahtumista ja etenkin lapsuuden kokemuksista. Jotkut ryhmäläisistä näkivät mustasukkaisuuden sisäänrakennettuna ja muuttumattomana ominaisuutena, kuten luonteenpiirteenä, näin siirtäen vastuun omasta käytöksestään pois oman toiminnan alaisuudesta. Lisäksi mustasukkaisuuden selitettiin johtuvan erilaisista laukaisevista tilannetekijöistä, kuten alkoholista,

sosiaalisesta mediasta tai kumppanin poissaolosta. Mustasukkaisuuden koettiin viriävän erilaisista tunteista, kuten turvattomuudesta, pelosta ja häpeästä. Myös yhteiskunnassamme vallitsevat maskuliiniset rakenteet ja sukupuoliroolit olivat perusteena mustasukkaisuudelle.

3.2.1. Mustasukkaisuutta selitetään aiemmilla elämäkokemuksilla

Tässä luokassa ryhmäläiset selittivät mustasukkaisuutta aiemmilla elämäkokemuksilla. Merkittävä osa luokan otteista koostui ryhmäläisten lapsuuden kokemuksista ja siitä, miten mustasukkaisuus juontaa juurensa esimerkiksi lapsuudessa tapahtuneesta kaltoinkohtelusta ja vanhempien käytöksen mallioppimisesta. Kyseisissä otteissa nousi usein esiin ryhmäläisten vanhempien taholta tapahtuneet hylätyksi tulemisen kokemukset niin henkisesti kuin fyysisesti. Nämä hylätyksi tulemisen kokemukset, muu laiminlyönti ja väkivalta ilmenivät ryhmäläisillä eri tavoin aikuisuudessa. Esimerkiksi eräällä ryhmäläisellä se ilmeni riidanhakuisena käytöksenä ja raivona, toisella se ilmeni pelkona ja kontrollointina. Jotkut ryhmäläiset kuvailivat myös lapsuuden kokemusten aiheuttaneen heissä tunnepatoutumia. Eräs ryhmäläinen nimesi esimerkiksi syvän surun, kaipuun ja vihan, jotka ovat jääneet hänen kehoonsa. Yhden ryhmäläisen kohdalla mustasukkaisuutta aikuisuudessa aiheutti myös kaverisuhteiden menetykset lapsuudessa. Muita mustasukkaisuuteen vaikuttavia aiempia elämäkokemuksia ryhmäläisten mukaan olivat muun muassa aiemmissa parisuhteissa tapahtuneet petetyksi tuleminen ja sen, että heidät on jätetty toisen henkilön takia tai he ovat itse pettäneet. Tästä johtuen useat ryhmäläiset pelkäsivät hylätyksi/petetyksi tulemisen tapahtuvan uudelleen ja tämä pelko aiheutti mustasukkaisuutta, jolla pyrittiin säilyttämään kontrollin ja hallinnan tunne.

Tekstiote 4

Seuraavassa otteessa ryhmäläinen kertoo pohtineen lapsuuden hylätyksi tulemisen kokemusta ja mustasukkaisuuden yhteyttä toisiinsa.

RY: “(...)ja yhen yön juttuja ja muutaman päivän, niissä mä huomasin kans et se herää heti se mustasukkaisuus, se heräs niinku seuraavana aamuna. Et tota, et hylätyksi tulemisen pelko, se on semmonen sana mitä mä oon täs pureskellu, et se varmaan juontaa sieltä lapsuudesta osittain ja sit sillä se pelko pelko niinku hänkin sano siinä että muuttuu semmoseks käytökseks et jos mut jätetään.”

OH: “Et tarkottaako se siis sitä jos joku tulee sulle yhtään tärkeeksi niin sä pelkää heti että hän hylkää sinut?”

RY: “Noo kyllä. Kyllä se näin parisuhteessa on.”

Otteessa ryhmäläinen kuvaa mustasukkaisuuden heräävän myös yhden illan kestäneissä suhteissa. Ryhmäläinen nimeää mustasukkaisuudesta puhuttaessa pelon tunteen, joka liittyy pelkoon hylätyksi tulemisesta. Ryhmäläinen on pohtinut tämän pelon juontavan juurensa lapsuuden kokemuksista. Ohjaaja varmistaa ryhmäläiseltä, herääkö hylätyksi tulemisen pelko heti, kun hän kokee jonkun toisen ihmisen merkitykselliseksi. Ryhmäläinen myöntyy ja kertoo jätetyksi tulemisen pelon ilmenevän näin parisuhteissa.

3.2.2. Mustasukkaisuus koetaan pysyvänä ominaisuutena

Osa ryhmäläisistä selitti omaa mustasukkaista käytöstään ja ajatuksiaan kuvailemalla mustasukkaisuutta ominaisuudeksi, joka heillä on ollut aina. Mustasukkaisuus saatettiin nähdä esimerkiksi luonteenpiirteenä tai muuttumattomana ominaisuutena, joka heillä on ollut lapsuudesta asti. Tällainen selitysten antaminen voidaan näin ollen nähdä oikeuttamisena yksilön vaikutusvallan ulkopuolisten tekijöiden, kuten biologisten ja geneettisten ominaisuuksien avulla. Tämä voi olla yksilön keino yrittää ymmärtää omaa toimintaansa ja joissain tapauksissa siirtää vastuuta pois itseltä.

Tekstiote 5

Ennen edeltävää otetta ryhmässä keskustellaan luottamuksesta ja vaikeiden tunteiden sanoittamisesta parisuhteessa. Yksi ryhmäläinen sanoittaa olevansa sairaalloisen mustasukkainen. Hetken päästä toinen ryhmäläinen jatkaa keskustelua seuraavalla puheenvuorolla:

RY: “(...)Ku itelläki on ollu mustasukkanen luonteeltani ollu aina että vähä niiku sellanen omistushalunen, että välillä näkee punasta jos joku kattoo vaikka baarissa kattoo mun vaimoa, taikka käy juttelemassa sillävälän ku on ite vaikka vessassa käymässä ja nii annan vähä semmosia vihasia katseluita - nytku menet niin kerkeet kerkeet vielä(...)”

Otteessa ryhmäläinen kertoo hänen olevansa luonteeltaan mustasukkainen. Ryhmäläinen liittää mustasukkaisuuteen omistushaluisuuden. Hän kuvaa näkevänsä punaista eli tulevansa vihaiseksi, jos joku toinen mies katsoo tai lähestyy hänen vaimoaan.

3.2.3. Mustasukkaisuuden laukaisevat tilannetekijät

Ryhmäläisten keskuudessa yksi yleinen selitys mustasukkaisuudelle oli erilaiset laukaisevat tilannetekijät. Tällaisia laukaisevia tekijöitä olivat muun muassa alkoholi, sosiaalinen media, kumppanin poissaolo tai petetyksi tuleminen, joiden seurauksena mustasukkaisuus virisi. Alkoholi oli suuressa roolissa ryhmäläisten kertomuksissa, kun puhuttiin mustasukkaisuudesta ja väkivallasta. Yleistä oli, että mustasukkaisuutta herättävät tilanteet syntyivät baarissa tai kotona. Yhteistä tilanteissa oli usein se, että ryhmäläiset olivat tällöin alkoholin vaikutuksen alaisena. Alkoholilla kuvattiin usein pahana, joka synnyttää tai laukaisee mustasukkaisuuden tunteet. Kuitenkin ryhmässä pohditaan myös sitä, onko alkoholi kuitenkaan syy mustasukkaisuudelle. Alkoholin käytön seurauksena voi ajautua mustasukkaisuutta aiheuttaviin tilanteisiin helpommin tai alkoholi korostaa mustasukkaisuuden tunteita ja vähentää yksilön inhibitiota. Alkoholin lisäksi myös muita laukaisevia tilanteita nostettiin esiin. Yhden ryhmäläisen kohdalla ex-kumppanin sosiaalisen median seuraaminen laukaisi mustasukkaisuuden, jonka seurauksena syntyi väkivaltatilanne. Jotkut ryhmäläisistä tunnistivat mustasukkaisuuden syntyvän etenkin silloin, kun kumppani oli poissa kotoa. Tällöin ryhmäläiset kuvasivat epäilyjen heräävän kumppanin uskottomuudesta, vaikka sille ei usein ollut mitään aihetta. Myös varmistunut tieto kumppanin uskottomuudesta herätti mustasukkaisuuden tunteita.

Tekstiote 6

Ennen seuraavaa otetta ryhmäläinen kertoo hylätyksi tulemisen pelosta, joka juontaa hänen mukaansa juurensa lapsuudesta. Tässä yhteydessä ryhmäläinen kertoo vanhempiansa runsaasta alkoholinkäytöstä, joka on “jättänyt häneen jäljen”. Ryhmäläinen jatkaa kertomalla omasta alkoholinkäytöstä ja mustasukkaisuudesta.

RY: “(...)Mulla tulee niiku humalassa et alkaa keksimään että vaimo pettää tulee sellanen tosi raivostunu olo (.) vaikkei sillä oo mitään jotenki-jotenki niiku pää sanoo myös et ei se petä sua mut se

mun täytyy vaan saada joku kanava et saa purkaa sitä raivoo nii nyt on sit täs lähivuosina ollu semmosia tappeluita sitte että(...)”

Tässä otteessa ryhmäläinen kertoo hänen alkavan alkoholin vaikutuksen alaisena keksimään, että vaimo pettää häntä, mikä aiheuttaa hänessä raivon tunteita. Ryhmäläinen tiedostaa epäilyksen irrationaalisuuden, mutta hänellä on pakottava tarve purkaa raivoa mustasukkaisuuden avulla, mikä johtaa tappeluihin hänen ja vaimon välillä. Hänen puheestaan tulee ilmi, että alkoholi on usein syy sille, että epäilykset ottavat ajatuksista vallan ja laukaisevat mustasukkaisuuden, mikä on johtanut väkivalta tilanteisiin.

3.2.4. Emootiot syynä mustasukkaisuudelle

Aineistossa ryhmäläisten kertomusten mukaan mustasukkaisuus oli seuraus ensisijaisista tunteista, joita olivat muun muassa pelko, turvattomuus ja häpeä eli arvottomuuden kokemus. Edellä mainitut emootiot ilmenivät usein ryhmäläisillä samanaikaisesti ja aineistossa oli havaittavissa yksilöllistä vaihtelua eri emootioiden välillä. Pelko yksin jäämisestä ja hylätyksi tulemisesta oli ryhmäläisten keskuudessa yleisin emootio ja se mainittiin useimmin syyksi mustasukkaisuudelle. Usein pelko kumppanin menettämisestä kumpusi omasta arvottomuuden ja riittämättömyyden kokemuksesta eli häpeästä. Turvattomuutta taas aiheutti pelko menettämisestä, joka saattoi yhdistyä yksilön häpeän tunteeseen.

Tekstiote 7

Seuraavassa otteessa ohjaaja kysyy ryhmäläiseltä, mitä mustasukkaisuus hänelle tarkoittaa.

OH: “Mitä se mustasukkaisuus sulle tarkoittaa?”

RY: “En mä okeen tiiä.”

OH: “Me sitä viimeks täällä vähä puhuttiin sä et ollut mutta että keskusteltiin vähä siitä et aika usein se mustasukkaisuus on tai se mustasukkaisuus on semmonen kattotermi et sitten että mitä se itse kullekkin tarkoittaa et onkse niiku sitä että pelkää-pelkää että toinen jättää tai et ei ite riittäis tai”

RY: “Mulla se on, varmaan molempia jossain vaiheessa.”

Otteessa ryhmäläinen myöntyy ohjaajan tarjoamaan määritelmään mustasukkaisuudesta, joka käsittää pelon oman kumppanin menettamisestä ja riittämättömyyden kokemuksesta osana parisuhdetta. Dialogi tuo esiin sen, että mustasukkaisuus on yksittäisen perustunteen sijaan moninainen useista tunteista koostuva kokonaisuus, jonka spesifimpi määrittäminen voi poiketa yksilöstä riippuen.

Osa ryhmäläisistä puhui turvattomuuden tunteesta mustasukkaisuuden yhteydessä. Yksi ryhmäläinen erotti turvattomuuden ja mustasukkaisuuden kokemukset erillisiksi, vaikka ne liittyvät myös vahvasti toisiinsa, sillä mustasukkaisuus herätti ryhmäläisissä usein hylätyksi tulemisen pelkoa. Myös tietämättömyydestä johtuva pelko oli omiaan lisäämään turvattomuuden kokemusta. Muissa puheenvuoroissa mainittiin mustasukkaisuuden ja turvattomuuden heräävän etenkin silloin kun kumppani oli poissa kotoa tai jos hän oli lähdössä reissuun tai työmatkalle. Tällöin koettu turvattomuus ja mustasukkaisuus lisäsivät epäluuloja ja vääristivät todellisuutta. Yksi ryhmäläinen mainitsi myös mustasukkaisuuden ja irti päästämisen vaikeuden yhteydessä omaavansa perusturvattomuuden, joka ei liity omaan pärjäävyyteen, vaan siihen, että yksin ollessa hän ahdistuu ja alkaa kaipaamaan toista ihmistä.

Tekstiote 8

Ennen seuraavaa otetta ohjaaja pyytää ryhmäläistä kertomaan mustasukkaisuudesta. Kyseinen ryhmäläinen ei omien sanojensa mukaan koe mustasukkaisuuden olevan hänelle ongelma. Ryhmäläinen kertoo edellisessä parisuhteessa tullessa petetyksi. Ryhmäläinen tunnistaa petetyksi tulemisen herättäneen hänessä mustasukkaisuutta, mutta sivuuttaa sen sanomalla päälimmäisenä tunteena olleen turvattomuuden eikä niinkään mustasukkaisuuden. Ohjaaja jatkaa:

OH: “Mä mietin jotenki [nimi] tos sanoit että-et tavallaan et ollu mustasukkanen, vaikka ehkä niiku ois voinu syytä olla tai mulla tuli mieleen että-et se niiku sanoit se oma turvattomuuden kokemus mikä siinä tuli, mut jotenki et aika monellaki siinä tilanteessa et vaikka heräis se sama turvattomuuden kokemus nii se sitten tavallaan peittyis se tai se jotenki ilmenis helpommin sinä mustasukkasuutena [sitte että, et jostaki et sää onnistut jotenki erottamaan ne toisistaan siinä sitten mutta...”

RY: [“Ni”

(...)

RY: “(...)Että siinä vaiheessa niiku sitä semmosta mustasukkasuutta oli, mutta että mä luulen että siinäki kohassa oli enemmän se semmonen just se oma turvattomuus ja oma arvottomuuden tunne, et

sen käänsi niiku senki tavallaan sisäänpäin niiku vähä niiku omaksi syyksi. Ku sitten, niiku et ois kallistu-menny sinne jotenki sinne mustasukkasuuden ja syyttelyn semmosen kautta. (.) Että ehkä kertoo paljon siitä jotenki omasta itsetunnosta sillä hetkellä että ei oo niiku tuntenut olevansa sen arvoinen et voisi ollu mustasukkanen vaan enemmänki jotenki sillee surkutteli itteänsä ja niiku silleen päin.”

Edeltävässä otteessa esiintyvä ryhmäläinen puhuu ristiriitaisesti, eikä tunnista omaa mustasukkaisuuttaan. Ensin ryhmäläinen kieltää kokeneensa mustasukkaisuutta, kun kolmas osapuoli tuli suhteessa mukaan kuvioihin. Kuitenkin aiemmin suhteessa tapahtunut pettäminen oli herättänyt ryhmäläisessä mustasukkaisuutta, mutta ryhmäläinen kokee sen liittyneen enemmän omaan arvottomuuteen ja turvattomuuteen, jotka hän mieltää erillisiksi tunnekokemuksiksi. Petetyksi tulemisesta syntyneet tunteet, kuten pettymyksen ja vihan, ryhmäläinen käänsi sisäänpäin itsevihaksi ja itsesyytöksiksi, syyttäen näin itseään ex-kumppanin uskottomuudesta. Seuraavassa lauseessa ryhmäläinen kuvaa omaa itsetuntoaan niin huonoksi, ettei hän omasta mielestään ansainnut olla tilanteesta mustasukkainen, vaan enemmänkin koki tapahtuneesta itsesääliä. Edellä kuvattua otetta voidaan tulkita niin, että ohjaajan herättelystä huolimatta ryhmäläinen ei tunnista ja tunnusta omaa mustasukkaisuuttaan, vaan pyrkii naamioimaan sen muiden tunteiden taakse. Tällainen mustasukkaisuuden kieltämisen voidaan katsoa johtuvan muun muassa mustasukkaiseen käytökseen liittyvistä negatiivisista asenteista. Ote on myös hyvä esimerkki siitä, miten häpeä ja turvattomuus voidaan mieltää erillisiksi, mutta myös toisiinsa kiinnittyneiksi tunnekokemuksiksi, jotka voivat olla osa mustasukkaisuutta.

3.2.5. Mustasukkaisuus on seurausta maskuliinisista rakenteista

Tässä luokassa ryhmäläiset perustelivat omaa mustasukkaisuuttaan maskuliinisilla rakenteilla, kuten miehen kunnialla, omistamispuheella sekä sukupuolirooleilla. Näihin maskuliinisiin rakenteisiin liittyi ryhmäläisten kertomuksissa oleellisesti ajatuksia muun muassa miehen kunnian menetyksestä sekä nöyryytetyksi ja naurunalaiseksi tulemisen pelosta läheisten ja yhteisön silmissä. Yksi ryhmäläinen tunnisti mustasukkaisuuden olevan seurausta yhteiskunnassamme vallitsevista traditionaalisista sukupuolirooleihin liittyvistä käsityksistä, joiden mukaan mies on vastuussa perheen elättämisestä, kun taas naisen oletetaan jäävän kotiin hoitamaan perhettä. Kyseisen ryhmäläisen kohdalla mustasukkaisuus heräsi silloin, kun vaimo palasi työelämään, ja tämä herätti ristiriitaa myös

kodinhoitoon liittyvistä asioista ja kateutta kumppanin ajasta. Lisäksi omistamispuhe esiintyi useamman ryhmäläisen narratiivissa. Tämä omistamispuhe näkyi miehillä ajatuksena siitä, että (ex-)vaimo/kumppani on heidän omaisuuttaan, jonka joku toinen mies voi ryöstää heiltä. Joillakin miehillä tämä johti oman “omaisuuden” eli (ex-)vaimon/kumppanin vahtimiseen.

Tekstiote 9

Seuraavassa otteessa ryhmäläinen kertoo, kuinka vaimon paluu työelämään on vaikuttanut hänen mustasukkaisuuteensa:

RY: “Mulla on se ajatusmalli ollu niinku vaimon kanssa että vaimo on kotona ja hoitaa lapsia et mä tavallaan eläny sitä vaimon kanssa sitä mitä en saanu äidiltä. Äiti ei ollu kotona koskaan nii mä oon halunnu sen kontrolloida näin et sä oot kotona ja sä hoidat lapsia siellä ja se niinku antaa mulle jotain. Ja tavallaan siitähän se meidän kriisi tavallaan tuliki sitte ku sillon [vuosiluku] lähti sitten töihin pitkän ajan jälkeen ku oli, oli tota niinii ollu kotona lasten kanssa, siinä tuli sit kaikkee niitä ristiriitoja myöskin että miten kuka hoitaa minkäki verran kotitöitä ja muuta että kyllä se sillai varmaan se on mustasukkasuus mulla ilmenny niin että mä oon halunnu pitää sitä vaimoo siinä kotona.”

OH: “Että jotenki vähintääki hänen ajastaan olit [mustasukkainen”

RY: [“Niin, niin”

OH: “Onks sellasta kontrollin tarvetta sitte”

RY: “Joo kyllä. Kyllä mä sen tunnistan...”

Tässä otteessa ryhmäläinen kertoo ajatusmallistaan, jonka mukaan vaimon tulisi jäädä kotiin hoitamaan lapsia. Ryhmäläisen puheesta käy ilmi, kuinka hänen lapsuuden kokemukset oman äitinsä kanssa vaikuttavat siihen, että hän haluaa kontrolloida oman vaimonsa arkea pitämällä tämän kotona. Hän jatkaa kertomalla vaimon paluun työelämään johtaneen kriisiin parisuhteessa ja ristiriitoihin kotitöiden hoitamisessa. Ryhmäläinen puhuu siitä, kuinka mustasukkaisuus ilmenee hänellä vaimon kontrolloimisena kotona. Ohjaaja reflektoi ryhmäläisen olevan mustasukkainen vaimonsa ajasta, johon ryhmäläinen myöntyy. Ohjaaja jatkaa kysymällä onko hänellä tarve kontrolloida, minkä ryhmäläinen tunnistaa itsessään myöntymällä ohjaajan esittämään kysymykseen.

Tekstiote 10 (tekstiote eri ryhmäistunnosta kuin tekstiote 9)

Ennen seuraavaa otetta ryhmässä keskustellaan siitä mitä vaihtoehtoisia toimintatapoja ryhmäläiset voisivat hyödyntää mustasukkaisuuden tunteen virittyä, jotta se ei purkautuisi väkivallan keinoin. Keskustelussa nousi esiin avun hakemiseen liittyvä häpeän tunne.

OH: “Mä mietin mä kyl pystyn siihen tunnekokemuksen hirveyteen samaistumaan et ihan niiku kuvittelemalla, mut mä jäin-mä niiku mietin tätä häpeäkäsitystä mikä tässä on, että niiku et avun hakeminen tuntuu nolommalta kun niiku se että niiku reuhaa sitten ja niiku tietyllä lailla niiku kumpiki teistä niiku puhuu vähä et nolais ittensä siinä reuhaamisessa ja jälkikäteen hävettää, et mikä siinä on et se avun hakeminen tuntuu niiku jotenki siinä tilanteessa nolommalta ja häpeellisemmältä siis se et pyytää kaverilta apua tai jotakin, ku sit kuitenkin jälkikäteen se niiku näyttäytyy semmosena et se ylilyönti on se mikä on se nolo juttu?”

RY: “En mä tiää, omasta-tai itellä se on sellanen vähä sellanen naurunalaseksi joutumisen pelko et se niiku että ku se ero oli tommonen niiku hävetti sillai niin paljon jotenki tämä-”

OH: “Et jos kaverille soittais nii se niiku nauras et sä et oo mies etkä mikään [

RY: [“Nii. Mut eihän ne tietysti tehny niin sittekun ne siitä kuuli mut siinä tilanteessa sitä jotenki aattelee sillai että mä oon niin arvoton ettet pysty naistas tyydyttämään.”

Tässä otteessa ohjaaja pohtii häpeäkäsitystä, ja sitä miksi avun pyytäminen on häpeällisempää kuin ”reuhaaminen”. Ryhmäläinen kertoo, että häpeä omasta erosta aiheutti hänen kohdallansa pelkoa naurunalaiseksi joutumisesta. Seuraavaksi ohjaaja kysyy, pelkääkö ryhmäläinen kavereiden väheksyvän ja kyseenalaistavan hänen miehisyytensä. Ryhmäläinen myöntyy. Hän kertoo, etteivät kaverit lopulta nauraneet tilanteesta kuullessaan, mutta siinä hetkessä ryhmäläinen ajatteli olevansa “niin arvoton ettei pysty naistaan tyydyttämään” eli ryhmäläisen omanarvon kokemus yhdistyy miehisyyteen liittyvään seksuaaliseen kyvykkyyteen ja seksuaaliseen kunniaan.

3.3. Mustasukkaisuuden seuraukset

Tyypillisiä ryhmäläisten kuvaamia mustasukkaisuudesta aiheutuvia seurauksia olivat negatiivisiksi koetut emootiot, väkivalta ja mielenterveysongelmat. Yleisimmin mainittuja mustasukkaisista ajatuksista ja toiminnasta aiheutuneita tunteita olivat häpeä, syyllisyys, pelko, ahdistus, viha ja suru. Lisäksi monen ryhmäläisen kohdalla väkivaltatilanteet olivat seurausta mustasukkaisuudesta. Jotkut ryhmäläiset kokivat mustasukkaisuuden keinona haastaa riitaa, minkä tarkoituksena oli purkaa omaa

pahaa oloa. Nämä riitatilanteet johtivat usein väkivaltaan. Kaksi ryhmäläistä liitti mustasukkaisuuden ja mielenterveysongelmat toisiinsa.

3.3.1. Mustasukkaisuuden seurauksena syntyvät emootiot

Tunteet aiheuttivat ryhmäläisissä mustasukkaisuutta, minkä lisäksi mustasukkaisuuden seurauksena koettiin heräävän erilaisia emootioita. Mustasukkaisuuden seurauksena ryhmäläisissä heräsi esimerkiksi häpeän, syyllisyyden, pelon, vihan, ahdistuksen ja surun tunteita. Mustasukkaisuutta pelättiin muun muassa sen sietämättömyyden ja hallitsemattomuuden vuoksi, sekä sen pelättiin aiheuttavan väkivaltatilanteita. Pelko ja sen tuoma turvattomuus ja avuttomuus, sekä mustasukkaisuuden sietämättömyys aiheuttivat joissain ryhmäläisissä myös ahdistusta. Syyllisyyttä ja häpeää ryhmäläiset kertoivat kokevansa mustasukkaisista ajatuksista ja toiminnasta. Syyllisyyttä aiheutti monen ryhmäläisen kohdalla ajatus siitä, että mustasukkaisuus ei kuulu parisuhteeseen ja näin ollen romanttiseen rakkauteen, jolloin mustasukkainen toiminta oli ristiriidassa omien arvojen kanssa. Syyllisyys ja häpeä johtivat joissain tapauksissa itsesyytöksiin ja itseinhoon. Syyllisyyttä ja häpeää kokiessa ryhmäläisten puheesta nousi esiin katumus, kun taas häpeää ja vihaa kokiessa ryhmäläiset puhuivat usein miehisyyteen liittyvän kunnian menettämisestä. Mustasukkaisuus ja suru saattoivat esiintyä yhdessä, kun kyseessä oli ero- tai pettämistilanne. Miehillä surun tunne saattoi myös tulla esille aggressiona ja vihana. Mustasukkaisuuteen liittyviä positiivisiakin tunteita kuvattiin, vaikkakin harvemmin. Mustasukkaisuuden tunteeseen saattoi liittyä helpotus, jos pitkään epäilty kumppanin uskottomuus osoittautuikin todeksi. Mustasukkaisella käytöksellä pystyi joidenkin ryhmäläisten mukaan myös saamaan kumppanin raivon partaalle, mikä herätti heissä onnistumisen tunteen. Vallankäyttö herätti myös yhdelle ryhmäläiselle sairaita hyvän olon tunteita.

Tekstiote 11

Ennen tätä otetta ryhmäläinen kertoo entisen vaimonsa lähteneen lasten kanssa etelän lomalle. Ryhmäläinen pohtii tämän aiheuttamia ajatuksia ja tunteita.

RY: "(...)Mä oon tossa tänään työpäivän miettiny, että joo että ravintolassa varmaan joku semmonen tummapintainen mokkamuna, että luultavasti mun entinen rouva menee panee jonku semmosen, tota, baarimikon kanssa. Mä oon niiku tämmösiä aatellu tän päivän ja ja siitä nousee ihan hirvee niiku viha

ja kiukku, tämmösestä ajatuksesta. Mutta kyllä mä jostain niiku jos tässä nyt ihan totuutta seurataan niin on kyllä aika epätodennäköstä et niin tulee tapahtumaan. Mut että tällasia ajatuksia mulla nyt on.”
(...)

RY: ”(...)mutta tietysti oma lukunsa on et jos niin kävisikin niin kyllähän se seki pitää jotenki-senki asian kanssa pitää oppia elämään että tota”

OH2: ”Mutta ehkä tässäki niiku pointti että he ovat vasta matkalla sinne [lomareissulle ja sä oot jo lietsonu ittes semmoseen vihaan et mitä siellä ehkä vois pahimmassa tapauksessa”

RY: [”Kyllä, Kovat on, juuri näin, Näin on. Näin on nimenomaan.

RY: ”Eiköhän se oo ihan, eiköhän se oo ihan niin sanottua huuhaa-hommaa ja paranoiaa parhaasta päästä”

OH1: ”Mikä sen laukasi [nimi] sulla?”

RY: ”No kyllähän se tietysti siihen kaipaukseen ja menetykseen ja semmosiin tunteisiinhan se liittyy tietysti () yksinäisyys, kaipaaminen, hylättyinä oleminen ja”

OH1: ”Mitä sä kerroit tossa alussa kun että miten sä itelles sanot että mä olen vihanen siitä että nii se kuulostaa liittyvän tähän että-et sä oot jollakin tavalla jos oikein oon tavottanu niin avuttomassa-et sä et siinä ei oo ikään kuin mitään semmosta mikä ois sun [hallittavissa

RY: [”Ei, ei oookaan ja näinhän se on(...)”

Tässä esimerkissä ryhmäläinen kuvaa, kuinka hän on koko työpäivän miettinyt entisen vaimon harrastavan seksiä miespuolisen baarimikon kanssa. Hän kertoo, kuinka tällaiset ajatukset herättivät hänessä voimakkaan vihan ja kiukun tunteen. Hän myös sanoo tiedostavansa, että tämä skenaario on epätodennäköinen, mutta jos niin kävisi olisi tapahtuneen kanssa opittava elämään. Ohjaaja (OH2) reflektoi, että ryhmäläinen on jo ennen lomamatkan alkamista lietsonut itsensä vihaiseksi siitä, mitä voi mahdollisesti tapahtua. Tähän ryhmäläinen myöntyy ja tarkentaa ajatustensa olevan “huuhaata” ja “paranoiaa”. Ohjaaja (OH1) jatkaa kysymällä ryhmäläiseltä mikä laukaisi tämän ajatusketjun, johon ryhmäläinen nimeää tunteiksi kaipauksen, menetyksen, yksinäisyyden ja hylättyinä olemisen tunteet. Ohjaaja (OH1) jatkaa ja uudelleen sanoittaa ryhmäläisen puheenvuoron alussa mainitseman vihan tunteen liittyvän avuttomuuden kokemukseen. Ryhmäläinen hyväksyy tämän ohjaajan määritelmän.

3.3.2. Mustasukkaisuudesta seuraava väkivalta

Ryhmäläiset usein kuvasivat väkivaltatilanteiden syntyvän mustasukkaisuuden seurauksena. Monien ryhmäläisten puheenvuoroissa nousi esiin se, että useat heistä kuvasivat mustasukkaisuuden ja väkivallan olevan yhteydessä toisiinsa ja usein näihin tilanteisiin liittyi alkoholin käyttö. Yksi ryhmäläinen esimerkiksi puhui “mustasukkaisuus väkivaltahommasta” joka sattui baari-illan aikana. Mustasukkaisuudesta aiheutuneissa väkivaltatilanteissa ilmeni fyysistä ja henkistä väkivaltaa sekä eron jälkeistä vainoa. Mustasukkaisuutta käytettiin myös oikeutuksena omalle väkivaltaiselle käytökselle. Mustasukkaisuudesta ja väkivallasta puhuttaessa nousi esille myös miehen kunnian menetys ja palauttaminen väkivallan keinoin. Lisäksi valtaan ja kontrollointiin liittyi euforian ja mielihyvän tunteita. Joissain tapauksissa mustasukkaisuutta käytettiin välineenä ja tekosyynä saada riita aikaiseksi. Tällainen tarkoituksellinen riidanhakuisuus oli ryhmäläisten mukaan keino purkaa aggressioita ja paha oloa, minkä seurauksena ryhmäläiset saivat mielihyvää ja helpotusta olotilaansa. Ryhmäläisten kuvaamat riitatilanteet johtivat usein väkivaltaan.

Tekstiote 12

Seuraavassa otteessa puhuva ryhmäläinen on usein ilmaissut tuntevansa mustasukkaisuutta ex-kumppaniaan kohtaan. Ryhmäläisen kokemuksen mukaan hän on tullut petetyksi ja näin ollen kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti ex-kumppaninsa toimesta. Ryhmäläinen kertoo ajatuksistaan seuraavalla tavalla:

RY1: “(...)tulee nii voimakas se semmonen turhautuminen ja semmonen niinku että nonii se petti ja jätti mut ja mulla on oikeus tehdä jotakin vastaavaa.”

Tässä esimerkissä ryhmäläinen puhuu siitä, kuinka petetyksi ja jätetyksi tuleminen saavat hänet turhautuneeksi ja ryhmäläinen kokee ex-kumppanin tekojen oikeuttavan ryhmäläisen väkivaltaisen käytöksen, joka on ilmennyt eron jälkeisenä vainona. Seuraavalla tapaamiskerralla ryhmäläinen kertoo ex-kumppanin ja hänen välisestä väkivaltatilanteesta, jossa ryhmäläinen meni riidanhakuisena ex-kumppanin luokse. Ryhmäläisen narratiivia seurattaessa käy ilmi, että hänen mielestään vainotilanteilta olisi välttytty, jos ex-kumppani myöntäisi virheensä ja pyytäisi anteeksi. Näin ryhmäläinen siirtää vastuun omasta käytöksestään muille ja oikeuttaa oman väkivaltaisen toimintansa. Kyseisen ryhmäläisen kertomuksesta nousee esiin kokemus siitä, että hän on menettänyt kunniansa sen seurauksena, kun ex-kumppani on “ryöstetty” häneltä toisen miehen toimesta.

Tekstiote 13 (tekstiote eri ryhmäistunnosta kuin tekstiote 12)

Ryhmäläinen keskustelee ohjaajien kanssa siitä, kuinka hänellä on taipumus olla vastaamatta mielenosoituksellisesti kumppanin viesteihin tai pitää mykkäkoulua. Ohjaajat haastavat ryhmäläiset tarkastelemaan hänen käytöksensä tarkoituksena.

OH1: “Niin, niin, nimenomaan sillä lailla kun se kohdistuu kumppaniin, että, et tota niin jos sä ilmasit niitä epäsuorasti jonku kiukun tai semmosen kautta tai sitten jos sä suoraan alat häneltä tivaamaan jotakin niihin liittyvää, niin onko siitä sinulle jotakin hyötyä?”

RY2: “Päinvastoin, eihän siitä hyötyä oo.”

(...)

OH2: “Helpottaako se sun omaa oloa edes hetkellisesti?”

RY2: “Ai se mun käytös?”

OH2: “Niin”

RY2: “No ei oikeestaan, ei. Että ehkä siinä niiku jotenki jotenki tota saattaa tulla semmosia jotain sairaita hyvänolon tunteita siitä että pääsee kontrolloimaan tai jotain jotain niinku... Jotain semmosia, mä en osaa kuvailla, semmosia saattaa tulla.”

Tässä esimerkissä ryhmäläinen on juuri kertonut tavastaan kiukutella kumppanilleen. Kiukuttelu ilmenee esimerkiksi haluttomuutena vastata kumppanin viesteihin. Ohjaaja (OH1) kysyy ryhmäläiseltä siitä, onko ryhmäläisen käytöksellä hyötyjä hänelle. Ryhmäläinen myöntää, ettei hänen käytöksellään ole hyötyjä, vaan päinvastoin siitä on haittaa. Kun ohjaaja (OH2) kysyy, tuleeko käytöksestä ryhmäläiselle helpottuneempi olo, ryhmäläinen kiistää väitteen. Kuitenkin hän jatkaa puheenvuoroaan kertomalla kontrollin tuovan hänelle “sairaita hyvänolon tunteita”.

3.3.3. Mustasukkaisuudesta seuraavat mielenterveysongelmat

Kaksi ryhmäläistä kuvasi mielenterveysongelmien johtuvan mustasukkaisuudesta. Mustasukkaisuus nimettiin syyksi muun muassa ahdistuskohtauksille, pahalle ololle ja masennuksen kaltaisille oireille. Ryhmäläisten kokemia masennukseen viittaavia oireita olivat esimerkiksi ihmisten välttely, pahan ajattelu tuntemattomista ihmisistä, eristäytyminen omaan asuntoon, liiallinen nukkuminen ja paha olo.

Juuri ennen seuraavaa esimerkkiä ryhmäläinen on kertonut mielenterveyshäiriön diagnoosistaan. Ryhmäläisen kuvauksen mukaan hänellä ei ole ollut maniaa, mutta kertoo viimeaikaisista masennusjaksoistaan.

RY: “Ne on nyt vähä vähentynyt, mutta ne johtuu, mä tiän ne pahat olot johtuu tosta mun mustasukkasuudesta että mä niiku jään velloo yksin sen asian kanssa ja ne saa semmoset mittasuhteet tuolla...”

Ryhmäläinen kertoo masennusjaksojen vähentyneen. Ryhmäläinen on varma siitä, että hänen pahat olonsa johtuvat mustasukkaisuudesta. Hänellä on tapana jäädä vellomaan yksin mustasukkaisten ajatusten kanssa, jolloin ne kasvavat suuremmiksi.

Tekstiote 15

Ryhmäläinen jatkaa tarinaansa myöhemmin kertomalla, kuinka hänelle tuli masennukseen viittaavia oireita, kun hänen kumppaninsa oli ollut viikon poissa ja ryhmäläinen koki itsensä mustasukkaiseksi. Ryhmäläinen jatkaa:

RY: “Mut kyl mä, kumminkin mä tiän että meillä on hyvä luottamus, että et tota sehän siinä ristiriidassa vähän on-on sitten kun, tietää että näin ei tarvitse eikä saa käyttäytyä ja silti toimii niin. Just tässä tulee se sitten se itseruoskinta ja paha olo ja ja ja ahistus semmosia, ei nyt semmosia paniikkikohtauksia oo mitä oli tos vuosia sitten mutta, mut semmosia kyllä että pakko kyllä ruveta niiku ottaa syvää hengenvettoa ja vetäytyä jonnekki, ja se kyllä yleensä auttaa.”

Ryhmäläinen kertoo tietävänsä, että hänen parisuhteessaan on hyvä luottamus. Hän kokee ristiriitaiseksi sen, että käyttäytyy tästä huolimatta mustasukkaisesti. Käyttäytyessään mustasukkaisuuden vallassa ryhmäläinen alkaa ruoskia itseään, sekä kokee ahdistusta ja pahaa oloa oman toimintansa seurauksena. Ryhmäläinen kuvaa saaneensa vuosia sitten paniikkikohtauksia, joita hänellä ei nykyhetkellä enää ole. Kuitenkin hänen täytyy hengittää syvään ja vetäytyä omiin oloihinsa helpottaakseen omaa pahaa oloaan.

3.4. Mustasukkaisuus normaalina ja hallittavana kokemuksena

Tässä luokassa puheenvuoroista kävi ilmi, että mustasukkaisuutta pidetään normaalina ja hallittavana kokemuksena. Usein tällainen puhe aloitettiin ohjaajien toimesta, mihin ryhmäläiset myöntivät - mutta eivät aina. Puheenvuoroissa nousi esiin ajatus siitä, että mustasukkaisuuden tunne on normaali ja ei itsessään hyvä tai paha, mutta siitä seuraava käytös on aina yksilön valittavissa. Nämä puheenvuorot olivat usein pohtivia ja niissä korostettiin mustasukkaisuuden monimuotoisuutta ja yksilöllistä kokemusta. Normaalista mustasukkaisuudesta puhuttaessa ryhmäläiset pohtivat ohjaajien avustuksella käytännön keinoja, joista olisi apua haitalliseksi koetun mustasukkaisen ajattelun ja toiminnan muuttamiseksi. Lisäksi joidenkin ryhmäläisten puheenvuoroista ilmeni motivaatiota oman mustasukkaisen käytöksen muuttamiseen.

3.4.1. Mustasukkaisuuden normalisointi

Ohjaajien puheenvuoroissa nousi esiin ajatus siitä, että mustasukkaisuus on normaali, inhimillinen tunne, jonka ensisijaisena tarkoituksena on varoittaa yksilöä parisuhdetta uhkaavasta asiasta. Ohjaajien mukaan mustasukkaisuus voi viritä esimerkiksi kuvitteellisesta tai todellisesta uhasta, jolloin suhteen yhteisiä sopimuksia rikotaan. Ryhmässä erotettiin tällainen normaali mustasukkaisuuden kokemus ja mustasukkaisuudesta aiheutuvat haitalliset toimintatavat, kuten syytely, riidat ja väkivalta. Ohjaajat korostivat puheenvuoroissaan sitä, että mustasukkaisuuden sanoittaminen kumppanille on tärkeää. He erottelivat syyttelyn ja kuulustelun sekä “normaalin” kysymisen ja tunteiden, kuten pelon sanoittamisen. Mustasukkaisuutta kuvattiin usean erilaisen tunteen ja ajatuksen spektrinä, joka voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Ohjaajat pohtivat myös, että oman mustasukkaisuuden ymmärtämiseksi olisi syytä tarkastella sen taustalla olevia tunteita. Esimerkiksi eräs ohjaaja nosti esiin mustasukkaisuuden taustalla olevan menettämisen pelon, jonka aiheuttama hädän tunne ilmenee usein vihana, jolla pyritään suojaamaan itseä haavoittumiselta. Puhe normaalista mustasukkaisuudesta tapahtui lähes poikkeuksetta ohjaajien aloitteesta. Moni ryhmäläisistä kuvaili mustasukkaisuutta epänormaalina asiana, josta haluttiin päästä kokonaan eroon. Tästä huolimatta ryhmäläiset kuitenkin usein hyväksyivät ohjaajien määritelmät normaalista mustasukkaisuudesta minimipalautteella.

Tässä esimerkissä ohjaaja puhuu siitä, kuinka mustasukkaisuus on luonnollinen tunne silloin, kun yksilö kokee oman parisuhteen olevan vaarassa.

OH: “Mut toisaalta kyl mä aattelen et kyl se on ihan luonnollinen tunne, jos, on niiku sellanen olo että mun parisuhde on vaarassa nii mä aattelen et se on hirveen luonnollista tuntea mustasukkasuutta, niiku siihen voi vaikuttaa miten siinä käyttäytyy [miten sen ottaa puheeksi. Et mä aattelen että niiku mustasukkuuden kokemus ja tunne ei ole väärin. Et se vaan että jos sen niiku jotenki käynnistää, muuttaa sen niiku käyttämiseksi tai-tai sitten syyttelyksi tai-tai pahimmissa tapauksissa väkivallaksi, niin se käytös on väärin, mutta se, se niiku se tunne, tunne, et se herää-herää jostakin ja tulee et kysymykseen se ei oo väärin. Ja siitähän on lupa niinku keskustella myös parisuhteessa.”

RY: [“Mm.”

RY: “Mm.”

Puheenvuorossaan ohjaaja nostaa esiin mustasukkaisuuden tunteen normaaliuden, mutta painottaa yksilön vastuuttamista omasta toiminnastaan muun muassa siitä, miten mustasukkaisena käyttäytyy ja millä tavalla mustasukkaisuuden ottaa puheeksi. Ohjaaja luettelee mustasukkaisuudesta aiheutuvan käyttämisen, syyttelyn ja väkivallan olevan väärin, mutta normalisoi mustasukkaisuuden tunteen sekä siitä keskustelemisen parisuhteessa. Ryhmäläinen myöntyy ohjaajan puheeseen minimipalautteella.

3.4.2. Motivaatio muuttaa mustasukkaista käytöstä

Tämän luokan puheenvuoroista tuli ilmi ryhmäläisten selkeä halu muuttaa mustasukkaista käytöstä. Tällainen selkeä ryhmäläisten ilmaisema halu muuttaa omaa ajattelua ja toimintaa esiintyi vain kahden ryhmäläisen puheenvuoroissa. Usein mustasukkaisuus nähtiin muuttumattomana ja hallitsemattomana asiana, joka on oman kontrollin ulkopuolella. Tässä luokassa ryhmäläiset kuitenkin kuvasivat mustasukkaisuuden asiana, johon he pystyvät itse vaikuttamaan.

Tekstiote 17

Seuraavassa otteessa esiintyvä ryhmäläinen on puhunut useasti ryhmässä mustasukkaisuuden aiheuttavan ongelmia hänen parisuhteessaan, josta hän kokee syyllisyyttä. Ryhmäläinen sanoo välittävänsä kumppanistaan paljon ja haluaa saada suhteen toimimaan. Ennen seuraavaa otetta ryhmäläinen kertoo saaneensa lohtua tyyneysrukouksesta, jonka ajatuksena on

hyväksyä asiat, joita ei voi muuttaa ja rohkeutta muuttaa asioita, joihin voi vaikuttaa, sekä kykyä erottaa nämä asiat toisistaan.

OH1: “Kummalta tää mustasukkasuus tota tyyneysrukousta ajatellen vaikuttaa, onko se semmonen asia joka on vain hyväksyttävä vai onko se semmonen jonka sä voit muuttaa?”

RY: “Niin tämä asia?”

OH1: “Niin tämä mustasukkasuus.”

RY: “Niin, niin, joo, joo. Siis, tottakai se että mä voin muuttaa ja tehdä työtä sen eteen.”

OH1: “Joo.”

OH2: “Mistä sää oot niin varma siinä?”

RY: “Niin, no se voi olla myös sekä että, että jos se nyt on, että niin ja se on myös hyväksyttävä, tottakai siinä on varmaan näin, mutta kuten tässä penkissä istun niin haluan muuttaa, muuttaa. Sit että niiku erottaa ne toisistaan nii se nyt onkin sitten tavallaan, kapasiteetti ei riitä ihan että (.) semmosia asioita että nyt (.) mutta ainakin haluan, niinkun varmasti on käynyt selväks niin.”

Tässä esimerkissä ohjaaja (OH1) kysyy, näkeekö ryhmäläinen mustasukkaisuuden asiana, jota hän voi muuttaa vai asiana, johon ei voi vaikuttaa. Ryhmäläinen on varma siitä, että hän pystyy vaikuttamaan omaan mustasukkaisuuteensa ja haluaa tehdä työtä tämän muutoksen eteen. Ohjaaja (OH2) haastaa ryhmäläistä kysymällä, miten ryhmäläinen voi olla varma asiasta. Ryhmäläinen pohtii mustasukkaisuuden olevan mahdollisesti asia, joka hänen täytyy hyväksyä, mutta se on myös asia, johon hän voi itse vaikuttaa ja korostaa vahvaa halua muuttaa omaa toimintaansa.

3.4.3. Käytännön keinoja haitalliseksi koetun mustasukkaisuuden hallitsemiseksi

Tässä luokassa ryhmäläiset nostivat ohjaajien kanssa esille asioita, joiden avulla he pyrkivät hillitsemään mustasukkaisuuden tunteita sekä käytännön keinoja estääkseen haitallista toimintaa ja väkivaltaa. Ryhmässä käytiin läpi mustasukkaisuuden aiheuttamia tapahtumia usein pohtien, mitä ryhmäläiset olisivat voineet näissä tilanteissa tehdä toisin välttyäkseen hallitsemattomalta pahalta ololta, riidoilta ja väkivaltatilanteilta. Lisäksi ryhmässä keskusteltiin keinoista, joiden avulla välttyttäisiin vastaavanlaisilta tilanteilta myös tulevaisuudessa. Ryhmässä mainittuja hyödylliseksi koettuja keinoja olivat esimerkiksi “aikalisän ottaminen” poistumalla paikalta ja näin ollen etäisyyden ottaminen tilanteeseen, soittaminen kaverille tai Kriisikeskus Mobileen, irrationaalisten ajatusten ja epäilyjen tiedostaminen, mustasukkaisuudesta puhuminen ja tunteen sanoittaminen, oman

mustasukkaisen käytöksen seurausten miettiminen, tunteen hyväksyminen ja itsetuntemuksen sekä itseymmärryksen lisääntyminen. Lisäksi ryhmäläiset pohtivat parisuhteessa yhteisten pelisääntöjen määrittämisen merkitystä mustasukkaisuuden vähentämiseksi sekä sitä, ettei mustasukkaisuuden tunne ja siitä aiheutuva käytös itsessään estä kumppanin menettämistä. Eron jälkeisen mustasukkaisuuden helpottamiseksi yksi ryhmäläinen pohti ex-kumppanin estämisen sosiaalisessa mediassa ja itselleen ajan antamisen auttavan irti päästämisessä.

Tekstiote 18

Seuraavassa otteessa ryhmäläinen keskustelee ohjaajan kanssa keinoista, jotka ovat auttaneet häntä mustasukkaisten tunteiden ja ajatusten kanssa.

RY: “(...) Joskus on puhuttu siitä että mitä sitä pelkää ja onko siitä sitten hyötyä sille, auttaako se tavallaan se mustasukkaisuus siihen että, siihen pelkoon, että menettää, ku se mustasukkaisuus tavallaan niinku, auttaako se sitä? Sillä suureksi että sitä menettääkö vai ei että, tavallaan sieltä kautta sitä ite. En sano etteikö olis välillä mustasukkanen mutta silleen se vähä helpottaa että. Ja sit taas jos jotain tapahtuu nii ei sille kumminkaan mitään voi.”

OH: “Et se on auttanu sua jotenki että oot miettiny että se mustasukkaisuus pikemminkin ajaa toista pois [kun sais pysymään vielä lähempänä.”

RY: [“Niin Justiinsa”

RY: “Nii.”

Tässä otteessa ryhmäläinen kertoo olevansa joskus mustasukkainen, mutta yrittää hillitä ajatuksia pohtimalla, ettei mustasukkaisuus ja mustasukkainen käytös auta menettämisen pelkoon. Ohjaaja reflektoi ryhmäläisen pohdintaa varmistamalla ryhmäläiseltä, ajaako mustasukkaisuus hänen mielestään kumppanin pois sen sijaan, että kumppanin pysyisi lähellä. Tähän ryhmäläinen vastaa myöntävästi.

4. POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tutkimme mitä ja miten lähisuhdeväkivallan tekijöille suunnatussa Jyväskylän mallissa puhutaan mustasukkaisuudesta. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, millaisia selityksiä ja perusteluja mustasukkaisuudelle annetaan, mielletäänkö mustasukkaisuus romanttiseen

parisuhteeseen kuuluvaksi, millaisia tunteita mustasukkaisuuteen liitetään ja millaisena mustasukkaisuus koetaan, oikeutetaanko mustasukkaisuudella väkivaltaa, ilmeneekö puheessa maskuliinisuuden ja sukupuolirooleihin liittyviä asenteita ja miten ryhmänohjaajat puhuivat mustasukkaisuudesta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.

Ryhmäläisten puheet mustasukkaisuudesta voitiin jakaa neljään eri pääluokkaan, jotka olivat *Mustasukkaisuus negatiivisena kokemuksena*, *Selitykset ja perustelut mustasukkaisuudelle*, *Mustasukkaisuuden seuraukset* ja *Mustasukkaisuus normaalina ja hallittavana kokemuksena*. Luokassa *Mustasukkaisuus negatiivisena kokemuksena* tyypillistä oli ryhmäläisten kokemus mustasukkaisuudesta hallitsemattomana ja negatiivisena kokemuksena. Lisäksi osa ryhmäläisistä koki mustasukkaisuuden niin pahana asiana, ettei se kuulu rakkauteen. Luokkaan *Selitykset ja perustelut mustasukkaisuudelle* luokiteltiin kaikki puheenvuorot, joissa ryhmäläiset kertoivat perusteluja mustasukkaisuudelle käytökselleen. Yleisimmin mustasukkaisuutta perusteltiin aiemmilla elämäkokemuksilla, pysyvänä ominaisuutena, erilaisilla laukaisevilla tekijöillä, emootioilla sekä maskuliinisilla rakenteilla. Luokassa *Mustasukkaisuuden seuraukset* ryhmäläiset kuvasivat mustasukkaisuuden aiheuttamia seurauksia, joita olivat erilaiset tunnekokemukset, väkivaltatilanteet sekä mielenterveysongelmat. Viimeisessä luokassa *Mustasukkaisuus normaalina ja hallittavana kokemuksena* sisälsi puheenvuorot, joissa normalisoitiin mustasukkaisuutta, puhuttiin motivaatiosta muuttaa mustasukkaista käyttäytymistä ja käytännön keinoista, joilla hallita mustasukkaisuutta.

4.1. Mustasukkaisuuden kokeminen ja ilmentäminen

Tutkimuksemme aineistossa ryhmäläisten puheenvuoroja tarkastellessa mustasukkaisuus pystyttiin erottelemaan mustasukkaisuuden kokemiseen ja ilmentämiseen, missä mustasukkaisuuden kokeminen pystyttiin jakamaan emotionaaliseen ja kognitiiviseen ulottuvuuteen. Tämä on yhdenmukainen tulos Rodriguezin ja kollegoiden (2015) tutkimuksen kanssa. Aineistossamme mustasukkaisuuden kognitiiviset kokemukset näkyivät muun muassa ryhmäläisten irrationaalisina ajatuksina, huolina ja epäilyinä (ex-)kumppanin uskottomuudesta tai pelkona hylätyksi tulemisesta. Ryhmäläiset kuvailivat mustasukkaisuutta lähes poikkeuksetta pahana, oman kontrollin ulkopuolella olevana ja hallitsemattomana asiana, joka ottaa heistä ja heidän ajatuksistaan vallan siitäkin huolimatta, että he tiedostavat ajatusten totuudenvastaisuuden. Tästä johtuen useat ryhmäläiset kertoivat haluavansa mustasukkaisuudesta eroon ja pelkäsivät tunteen viriämistä juuri sen hallitsemattomuuden, sietämättömyyden ja heidän siihen liittämiensä seurausten, kuten esimerkiksi

riitojen, väkivallan ja mielenterveysongelmien takia. Yksittäisten ryhmäläisten kohdalla oli havaittavissa myös oman mustasukkaisuuden kieltämistä, vaikka se oli aineistossa epätyypillisempi toimintamalli.

Mustasukkaisuudesta kerrottaessa ryhmäläiset kuvailivat usein kokeneensa negatiivisia emootioita, joita mustasukkaisuutta herättävä tilanne heissä aiheutti, mikä on yhdenmukainen tulos aiemman teorian kanssa (Ecker, 2012; Panksepp, 2013; Rodriguez ym., 2015). Näitä ryhmäläisten kuvaamia emootioita olivat muun muassa viha, raivo, ahdistus, pelko, suru, epävarmuus, syyllisyys, turvattomuus, häpeä ja kateus. Koska mustasukkaisuus on useamman tunteen muodostama monidimensionaalinen kokonaisuus, pyrimme erottelemaan aineistossamme mustasukkaisuutta edeltävät tunnereaktiot, joista yleisin oli pelko ja mustasukkaisuutta seuraavat tunnereaktiot, joista yleisin oli viha. Aina tämä emootioiden syy-seuraussuhteiden erottelu ei ollut mahdollista, sillä usein tunteet ilmenivät samanaikaisesti, mikä on mustasukkaisuudelle ominaista.

Useimmiten esiin noussut mustasukkaisuuteen liittyvä emootio oli pelko. Mustasukkaisuuteen liittyvä pelon tunne viriää todellisesta tai kuvitellusta uhasta menettää parisuhde (Ben-Ze'ev, 2010; DeSteno ym., 2006). Pelko rakkauden menettämisestä voi herättää yksilössä myös muita emootioita kuten esimerkiksi epävarmuutta, turvattomuutta, yksinäisyyttä, avuttomuutta, surua ja hylätyksi tulemisen tunteen (Ben-Ze'ev, 2010), joista kaikki esiintyivät ryhmäläisten kuvauksissa. Moni ryhmäläinen kertoi pelkäävänsä kumppanin menettämistä sekä petetyksi ja hylätyksi tulemista. Ajatus kumppanin menettämisestä herätti joissain ryhmäläisissä surun tunteen. Surun tunne voi olla seurausta yksilön tekemästä negatiivisesta arviosta vallitsevasta tilanteesta, kun on kyse mustasukkaisuudesta. Surun tunne voi yhdistyä myös muihin tunteisiin kuten esimerkiksi vihaan, tyytymättömyyteen, nöyryytykseen, häpeään, nolostumiseen, turhautumiseen, kärsimyksen, epävarmuuteen ja avuttomuuteen. Kulttuuri vaikuttaa siihen, miten eri sukupuolen edustajien on suotava ilmentää erilaisia emootioita (Fischer ym., 2004). Aineistossamme havaitsimme joidenkin miespuolisten ryhmäläisten kohdalla vihan tunteen taustalla vaikuttavan surun tunteen. Sukupuoleen liittyviä kulttuurisia käsityksiä tarkastellessa tätä tulosta voidaan tulkita niin, että miesten on kulttuurillisesti hyväksyttävämpää ilmaista vihan kuin surun tunne, mitä olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin lisää. Surun lisäksi joidenkin ryhmäläisten kohdalla hylätyksi ja petetyksi tulemisen pelko yhdistyi häpeän tunteeseen eli omaan arvottomuuden kokemukseen ja huonoon itsetuntoon, mikä herätti pelkoa siitä, ettei riitä ja kelpaa omalle kumppanilleen ja joutuu sen seurauksena kumppanin hylkäämäksi tai uskottomuuden kohteeksi.

Aineistossamme mustasukkaisuuden seurauksena syntyneistä tunnereaktioista yleisin oli viha, joka oli usein seurausta pelosta, irrationaalisista epäilyistä tai hallinnan tunteen menettämisestä. Yksilön menettäessä hallinnan tunteen on ymmärrettävää, että se aiheuttaa kielteisen

tunnekokemuksen ja olotilan. Vihan voidaan katsoa olevan luonnollinen reaktio tilanteissa, joissa yksilö pyrkii palauttamaan itselleen tämän kontrollin ja hallinnan tunteen tai kokee tulleen kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti (Ben-Ze'ev, 2010; Cunningham, 1998). Tutkimuksessamme löydettiin väkivallan tekijöiden vihan tunteen taustalla oleva tarve palauttaa kontrollin tunne ja emotionaalinen tasapaino, mikä on yhdenmukainen tulos aiemman teorian kanssa. Ryhmäläiset kuvasivat vihan olevan myös keino suojella itseään tai jotain heille merkityksellistä, kuten esimerkiksi parisuhdetta. Viha purkautui ryhmäläisten kertomusten mukaan usein hallitsemattomana raivona, fyysisenä väkivaltana tai sillä uhkailulla, vainona tai passiivisaggressiivisena henkisenä väkivaltana tai kumppanin haukkumisena.

Mustasukkaisuuden kokemisen lisäksi aineistossamme nousi esiin mustasukkaisuuden ilmentäminen eli yksilön toiminta, joka oli seurausta mustasukkaisuuden kokemisesta. Mustasukkaisuuden ilmentämisellä tarkoitetaan niitä keinoja, joilla henkilö yrittää hallita ja näin ollen kontrolloida tilannetta, joissa parisuhdetta kohtaa kuviteltu tai todellinen uhka (Rodriguez ym., 2015). Ryhmäläisten kokemusten mukaan he ilmensivät mustasukkaisuutta toistuvasti haitallisilla keinoilla. Haitallisia kumppanin säilyttämiseen liittyviä taktiikoita (*Mate-retention tactic*) on löydetty myös aiemmissa tutkimuksissa (Kaighobadi ym., 2008; Shackelford ym., 2005). Aineistossamme kumppanin ja parisuhteen säilyttämiseen ja yksilön emotionaalisen tasapainon saavuttamiseen liittyviä haitallisia taktiikoita ilmeni useita, joita olivat muun muassa (ex-)kumppanin tarkkailu, vahtiminen, vainoaminen, emotionaalinen manipulointi, kontrollointi, fyysinen väkivalta ja kumppanin ajan hallitseminen. Tällaiset kumppanin säilyttämiseen liittyvät taktiikat voidaan mieltää parisuhteen kannalta positiivisina asioina, jos yksilö uskoo mustasukkaisuuden olevan osa tervettä parisuhdetta (Papp ym., 2017). Tutkimuksessamme kuitenkin ilmeni, että ryhmäläiset eivät kokeneet mustasukkaisuutta osana tervettä parisuhdetta. Kumppanin säilyttämisen taktiikat koettiin lähes poikkeuksetta negatiivisina ja toimimattomina keinoina säilyttää parisuhde ja hallita mustasukkaisuuden synnyttämiä tunteita ja ajatuksia, mikä herätti ryhmäläisissä usein ristiriitaisuutta, syyllisyyden ja häpeän tunteita.

Vaikka aineistossamme ryhmäläiset usein samaistuivat toistensa kertomuksiin ja kokemuksiin, oli mustasukkaisuuden kokemisessa ja sen ilmentämisessä yksilökohtaisia eroja. Ryhmäläisten määritelmät ja tarkat kuvaukset mustasukkaisuuden kokemuksesta vaihtelivat ja joidenkin ryhmäläisten kohdalla oli vaikeuksia tunnistaa tai nimetä mustasukkaisuuteen liittyviä tunteita ja sen taustalla olevia syitä. Saamamme tutkimustulokset ilmentävät näin ollen hyvin mustasukkaisuuden monidimensionaalista ja kompleksista olemusta, minkä yksilöllisen kokemisen intensiteetin ja ilmentämisen taustalla vaikuttavat kulttuuriset ja yksilölliset tekijät. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi elämäkokemukset, sukupuoli, persoonallisuuspiirteet, itsetunto sekä ihmissuhde,

jonka koetaan olevan uhattuna (Ben-Ze'ev, 2010; Burchell & Ward, 2011; Buunk, 1997; Guerrero, 1998; Levy & Kelly, 2010; Panksepp, 2013; Stearns, 2010; Wang, 2002).

4.2. Vaikuttavat tekijät mustasukkaisuuden taustalla

Ryhmäläiset antoivat erilaisia selityksiä ja perusteluita omalle mustasukkaisuudelleen. Omaa mustasukkaisuutta selitettiin muun muassa tilannetekijöillä, aiemmilla elämäntapahtumilla ja sillä, että sen koettiin olevan pysyvä ominaisuus henkilössä itsessään. Tilanteissa, joissa ryhmäläiset perustelivat mustasukkaisuutta pysyvänä ominaisuutena narratiiveissa nousi esiin yksilön kokemus siitä, ettei siihen pysty itse vaikuttamaan. Mustasukkaisuutta kuvattiin aineistossamme luonteenpiirteeksi tai ominaisuudeksi, joka on ollut tutkittavalla lapsuudesta asti. Tutkimuksissa on löydetty mustasukkaisuuden kokemiselle geneettistä ja biologista perustaa (Kaighobadi ym., 2008; Kaighobadi ym., 2009; Panksepp, 2013) ja saamaamme tutkimustulosta voi ymmärtää näiden aiempien tutkimusten pohjalta. Saamamme tulos voidaan nähdä biologian lisäksi myös yksilön tapana selittää omaa mustasukkaisuutta itselleen ja tehdä omaa toimintaa ymmärrettäväksi, erityisesti niissä tilanteissa, joissa mustasukkainen toiminta omaa kumppaniaan kohtaan aiheutti ristiriitaisia tunteita ja ajatuksia tekijässä itsessään. Toisaalta mustasukkaisuuden kuvaaminen luonteenpiirteenä voitiin tulkita aineistossamme myös joissain tapauksissa yksilön yrityksenä siirtää vastuuta omista tunteista ja väkivaltaisesta toiminnasta ikään kuin itsensä ja oman vaikutusvallan ulkopuolelle perustelemalla sitä pysyvänä ominaisuutena.

Yleisempää oli kuitenkin se, että ryhmäläiset perustelivat omaa mustasukkaista käytöstä menneillä elämäntapahtumilla, joista lapsuuden kaltoinkohtelu ja hylätyksi tulemisen kokemukset esiintyivät useimmin. Nämä aiemmat elämäkokemukset aiheuttivat usealle ryhmäläiselle pelkoa uudelleen hylätyksi tai petetyksi tulemisesta, joka herätti heissä mustasukkaisuutta, jolla pyrittiin palauttamaan hallinnan ja kontrollin tunne ja estämään se, ettei aiempi ikävä tapahtuma toistuisi enää uudestaan. Löytämämme tutkimustulos on mielenkiintoinen, sillä vaikka mustasukkaisuuden kuvailtiin usein olevan itsessään hallitsematon ja oman kontrollin ulkopuolella, sillä yritettiin siitä huolimatta palauttaa yksilön kokema hallinnan tunne ja emotionaalinen tasapaino. Nämä ryhmäläisten kertomat kokemukset viittaavat siihen, että mustasukkaisuus on geenien lisäksi opittua käytöstä. Tätä tukevat aiemmat tutkimukset, joiden mukaan aiemmat elämäkokemukset, kuten esimerkiksi petetyksi tuleminen vaikuttavat mustasukkaisuuden kokemisen intensiteettiin (Burchell & Ward, 2011; Zanbergen & Brown, 2015). Yksilöllisten elämäntapahtumien lisäksi oppiminen ja

käytösmallien omaksuminen tapahtuu lähipiirin eli mikrotason lisäksi myös yhteiskunnallisella ja kulttuurisella tasolla eli makrotasolla. Ympäröivä kulttuuri vaikuttaa yksilön tapaan ajatella ja reagoida eri asioihin ja siihen, miten on suotavaa ja toivottua käyttäytyä. Vaikka mustasukkaisuudella on geneettinen tausta, se kuinka koemme mustasukkaisuutta ja mikä mustasukkaisuuden laukaisee, on opittua käytöstä, johon ympäröivä kulttuuri vaikuttaa (Hupka, 1991; Stearns, 2010).

Aiempien elämäntapahtumien ja luonteenpiirteiden lisäksi mustasukkaisuuden selitettiin usein johtuvan erilaisista laukaisevista tilannetekijöistä, kuten alkoholista, kumppanin pettämisestä, sosiaalisesta mediasta tai (ex-)kumppanin poissaolosta. Ryhmäläisten kertomuksissa toistuivat usein tapahtumat, joissa alkoholin kerrottiin laukaiseen mustasukkaisuuden, mikä taas johti usein väkivaltatilanteisiin. Tyypillistä näissä kertomuksissa oli, että mustasukkaisuutta koettiin baarissa tai muissa tilanteissa, joissa alkoholi oli läsnä. On havaittu, että korkea mustasukkaisuus on yhteydessä alkoholinkäyttöön sekä lähisuhdeväkivallan väliseen yhteyteen (Brem ym., 2018; Knox, Breed & Zusman, 2007). Saamamme tulokset ovat yhdenmukaiset aiempien tutkimusten kanssa, sillä useat ryhmäläisistä kuvasivat alkoholin vahvistavan mustasukkaisuuden kokemuksen intensiteettiä ja usein nämä tilanteet johtivat väkivaltaan tai sen uhkaan. Väkivallan tekijöiden on todettu selittävän väkivaltaansa alkoholin käytöllä (Holma ym., 2005). Ryhmäläisten keskuudessa mustasukkaisia ajatuksia ja tekoja, kuten väkivaltaa, perusteltiin ja oikeutettiin alkoholin avulla. Erityisesti ohjaajat pyrkivät kyseenalaistamaan tätä oikeuttamista pohtimalla muita selittäviä tekijöitä alkoholin ja mustasukkaisuuden välille ja vastuuttamaan ryhmäläisiä omasta toiminnastaan.

Yksi annettu selitys alkoholin käytön ja väkivallan välille on se, että alkoholin vaikutuksen alaisena tehty väkivalta on opittua käytöstä (Jewkes, 2002). Alkoholin vaikutuksen alaisena väkivaltainen tai muu epäsosiaalisen käyttäytyminen on hyväksyttävää, eikä yksilön oleteta ottavan vastuuta toiminnastaan, koska hän oli "vain humalassa" (Jewkes, 2002). Tämän lisäksi suomalaisessa alkoholikulttuurissa alkoholin käyttö ja humalahakuinen juominen nähdään hyväksyttävänä toimintana (Törrönen & Härkönen, 2016). Meidän tutkimuksessamme alkoholin käyttö herätti ryhmäläisissä mustasukkaisuutta ja se johti usein väkivaltatilanteisiin. Tulos osoittaa, että alkoholin vaikutuksen alaisena mustasukkaisuus ja väkivaltaisuus on sallitumpaa, mikä voi olla seurausta yhteiskunnassa vallalla olevista asenteista.

Vaikka alkoholi oli merkittävin aineistossamme esiin noussut mustasukkaisuuden laukaissut tilannetekijä, nousivat ryhmäläisten kertomuksissa esiin myös sosiaalinen media, kumppanin uskottomuus ja kumppanin poissaolo. Sosiaalinen media on luonut uudenlaisia ulottuvuuksia parisuhteiden muodostamiselle sekä niiden ylläpitämiselle. Toisaalta sosiaalinen media on helpottanut ihmisten välistä yhteydenpitoa ja yhteisten kokemusten jakamista, mutta se mahdollistaa myös vainoamisen ja stalkkaamisen. Tuloksemme ilmensivät mustasukkaisuuden, väkivallan ja

sosiaalisen median välistä yhteyttä. Aineistossamme yksi henkilö toi esille Facebookin aiheuttamaa voimakasta mustasukkaisuutta, mikä johti ex-kumppanin vainoamiseen ja aggressioon. Tulos on yhdenmukainen aiemman tutkimuksen kanssa, jossa on todettu sosiaaliseen mediaan liittyvän mustasukkaisuuden lisäävän kumppanin säilyttämisen taktiikoita (Brem ym., 2014). Sosiaalisen media suosio on ollut kasvussa viime vuosina ja koska se on suhteellisen uusi ilmiö parisuhteille ja kulttuurillemme, sen vaikutuksia olisi syytä tutkia lisää. Lisäksi nykyisen kumppanin ilmi tullut uskottomuus herätti ryhmäläisissä mustasukkaisuutta, minkä voidaan ajatella olevan luonnollinen reaktio tilanteeseen, sillä parisuhdetta uhannut tekijä oli tällöin todellinen ja henkilön luottamus suhteessa petettiin. Yksi ryhmäläinen mainitsi kumppanin uskottomuuden ilmi tullessa tunteneensa helpottuneisuutta. Helpottuneisuuden tunteen voidaan ajatella johtuvan siitä, että pitkään kestäneiden epäilysten osoittautuessa lopulta todeksi, henkilö vapautui epäilysten aiheuttamasta ahdistuksesta, pelosta ja epävarmuudesta.

Nykyisen tai entisen kumppanin poissaolo (esim. tämän ollessa matkalla tai töissä) olivat tilanteita, jotka herättivät ryhmäläisissä mustasukkaisuuteen kuuluvaa turvattomuutta, pelkoa ja epäilyksiä siitä, että (ex-)kumppanilla on joku toinen. Aineistossamme erityisesti miespuoliset ryhmäläiset pelkäsivät kumppanin seksuaalista uskottomuutta. Aiempi tutkimus osoittaa, että miehet ovat naisia useammin huolissaan kumppanin seksuaalisesta uskottomuudesta (Buss, Larsen, Westen & Semmelroth, 1992; Confer & Cloud, 2011; Dunn & Billett, 2018; Sagarin ym., 2012). Saatua tutkimustulosta voi ymmärtämään evolutiivisesta viitekehystä. Miehen näkökulmasta naisen seksuaaliseen uskottomuuteen liittyy riski, jossa mies joutuu kasvattamaan vieraan miehen jälkeläisiä ja näin ollen estyy itse jatkamasta omaa geeniperimäänsä (Kaighobadi ym., 2008; Kaighobadi ym., 2009). Seksuaaliseen uskottomuuteen liittyvä pelko voi olla yhteydessä myös yhteiskunnassa vallalla olevaan monogaamiseen parisuhdekäsitykseen ja siihen liittyviin romanttisiin ideologioihin. Tällainen heteronormatiiviseen yksiavioiseen parisuhdekäsitykseen sisältyy usein oletus toisen omistamisesta ja yksinoikeudesta kumppanin seksuaalisuuteen ja romanttisiin tunteisiin, mikä mielletään merkiksi sitoutumisesta ja rakkaudesta. Näin ollen tunne siitä, että kumppanimme valitsee jonkun toisen meidän sijaamme tai menetämme jotain itselle merkityksellistä myötävaikuttaa mustasukkaisuuden kipeään kokemukselliseen luonteeseen (Ben-Ze'ev, 2010), herättäen yksilössä muun muassa pelkoa, epävarmuutta ja ahdistusta.

Mustasukkaisuutta ja siitä seurannutta käytöstä perusteltiin ryhmäläisten keskuudessa toistuvasti maskuliinisilla rakenteilla ja miehisyteen liittyvillä diskursseilla eli tavoilla selittää ja ymmärtää tiettyä ilmiötä. Yleisin maskuliinisuuteen liittyvä teema oli kunnian menettämisen pelko, mikä aiheutti useissa ryhmäläisissä mustasukkaisuutta, epäluuloja ja johti joissakin tapauksissa väkivaltaan. Ryhmäläiset pelkäsivät nöyryytetyksi ja naurunalaiseksi tulemistä läheisten ja yhteisön

silmissä, minkä ajateltiin johtuvan kumppanin uskottomuudesta tai jätetyksi tulemisesta. Kumppanin kuviteltu tai todellinen uskottomuus voi vahingoittaa henkilön itsetuntoa ja minäkäsitystä myös sellaisissa tilanteissa, joissa yksilö ei koe romanttisia tunteita kumppaniaan kohtaan (Ben-Ze'ev, 2010). Tutkimuksessamme rakkauden kohteen ja kunnian menettämisen pelko esiintyivät ryhmäläisten kertomuksissa usein samanaikaisesti. Useissa kulttuureissa kumppanin uskottomuuden kohteiksi joutuneita miehiä kutsutaan pilkkaavilla ja halventavilla nimillä (Buss, 2002; Malinen, 2012) eli he joutuvat yhteisön sisällä epäedulliseen asemaan. Lisäksi monissa kulttuureissa mustasukkaisuuteen yhdistyy käsitys sukupuoleen liittyvästä kunniaa (Vandello & Cohen, 2003; Vandello ym., 2009). Tästä johtuen mustasukkaisena tehty väkivalta on näissä kulttuureissa hyväksyttävämpää, koska sen ymmärretään olevan seurausta miehen kunnian ja maskuliinisuuden säilyttämisestä (Vandello ym., 2009). Kunnian lisäksi maskuliinisuuteen liittyvät käsitykset sallivat miehille tietyn määrän väkivaltaisuutta (Nikunen, 2005).

Kunnian menettämisen pelon lisäksi maskuliiniset rakenteet tulivat aineistossa ilmi miesten omistamispuheena ja traditionaalisiin sukupuolirooleihin liittyvinä asenteina esimerkiksi miehen ja naisen rooleista perhe-elämässä. Partasen (2005) mukaan miesten uskomukset naisen omistamisesta vaikuttavat väkivaltaisen toiminnan oikeuttamiseen mustasukkaisuuden avulla. Tutkimuksemme aineistossa omistamispuheelle tyypillistä oli miesten kokemus naispuolisen (ex-)kumppanin omistamisesta ja tämän "omaisuuden" vartioimisesta ja vahtimisesta. Jotkut miehistä vahtivat ja vartioivat naisiaan, sillä pelkäsivät toisten miesten ryöstävän tämän heille kuuluvan omaisuuden. Kunnian menetyksen pelosta ja omistamispuheesta johtuen on ymmärrettävää, että miehiä usein vaivaa naisia enemmän se, mitä ympäristö ajattelee heidän kumppaniensa käytöksestä. Jotkut ryhmäläisistä nostivat esiin myös miehisyyteen liittyvän seksuaalisen kyvykkyyden ilmaisemalla huolen siitä, että kumppanin jätetyksi tai petetyksi tuleminen johtuisi heidän itsensä kyvyttömyydestä tyydyttää oma naispuolinen kumppani seksuaalisesti. Kulttuuri ja historiallinen aika asettavat raamit sille, miten mustasukkaisuutta on suotava ilmentää, miten yhteisö tällaiseen toimintaan suhtautuu ja millaiset tilanteet mustasukkaisuuden laukaisevat (Stearns, 2010). Tällaiset kulttuuriset ideologiat kunniaa ja sukupuolesta vaikuttavat ihmisten käsityksiin ja toimintaan siitä, miten muun muassa sukupuolta on suotavaa toteuttaa ja ilmentää. Kulttuurisesti tuotetut mustasukkaisuuteen, maskuliinisuuteen ja sukupuoleen liittyvät käsitykset ja ideologiat nousivat esiin tutkimuksen aineistossa.

4.3. Epäromanttinen väkivalta, Jyväskylän mallin ohjaustyö ja kulttuurinen tarkastelu

Monet ryhmäläisistä tunnistivat mustasukkaisuuden johtavan väkivaltatilanteisiin. Nämä väkivaltaan johtaneet tilanteet sisälsivät usein ryhmäläisten alkoholin käyttöä. Aineistossa väkivalta ilmeni muun muassa henkisenä ja fyysisenä väkivaltana ja eron jälkeisenä vainona. Mustasukkaisuus oli siis yhteydessä aggressiiviseen käyttäytymiseen, mikä on yhdenmukainen tulos aiempien tutkimuksien kanssa (DeSteno ym., 2006). Saamamme tulos on myös yhdenmukainen aikaisempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan väkivaltaa selitetään ja oikeutetaan mustasukkaisuudella (Babcock ym., 2004; Kingham & Gordon, 2018; Langhinrichsen-Rohling ym., 2012; Neal & Edwards, 2019; O’Leary ym., 2007). Joissain tapauksissa mustasukkaisena tehtyä väkivaltaa pyrittiin oikeuttamaan siirtämällä vastuu (ex-)kumppanille. Tällaisissa tilanteissa ryhmäläiset kertoivat, että väkivaltatilanteelta olisi vältytty, jos kumppani olisi käyttäytynyt eri tavoin. Myös aiemmassa tutkimuksessa on löydetty vastaavia tuloksia (Kapanen, 2005). Vaikka suurin osa ryhmäläisistä koki mustasukkaisuuden hallitsemattomana ja pahana asiana, osa ryhmäläisistä liitti mustasukkaisuuteen ja väkivaltaan positiivisia asioita. Mustasukkaisuutta kuvattiin esimerkiksi välineeksi, jonka avulla pystyttiin kontrolloimaan kumppania tai haastamaan tämän kanssa riitaa, minkä tunnistettiin tuottavan valtaan liittyviä euforian tunteita (“sairaita hyvän olon tunteita”). Lisäksi mustasukkaisuuden ja väkivallan tunnistettiin olevan keino purkaa tekijän omaa pahaa oloa ja aggressiota, mikä tuotti tekijälle helpotuksen tunteen. Tutkimuksessamme väkivalta voidaan tulkita yksilön yritykseksi palauttaa kontrollin tunne ja emotionaalinen tasapaino tilanteissa, joissa koetaan epävarmuutta, hallinnan tunteen menetys tai parisuhdetta uhkaa todellinen tai epätodellinen tekijä. Ryhmäläisten oli vaikea ymmärtää omaa mustasukkaisuutta ja siitä seurannutta huonoa käytöstä omaa kumppaniaan kohtaan, mikä usein aiheutti heissä paljon ristiriitaisuutta.

Tutkimuksessamme osa ryhmäläisistä kuvasi mustasukkaisuutta pahaksi asiaksi, joka ei kuulu romanttiseen parisuhteeseen. Saamamme tulos ei ole yhdenmukainen aiempien tutkimuksien kanssa, joiden mukaan mustasukkaisuus on mielletty rakkauden ja sitoutumisen merkiksi (Hartwell ym., 2015; Power ym., 2006). Aiempien tutkimusten mukaan mustasukkaisuus on suotava ominaisuus parisuhteessa ja mustasukkaisuuden on todettu tekevän parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta hyväksyttävämpää ja se ymmärretään usein intohimon osoituksena (Chung, 2005; Power ym., 2006; Puente & Cohen, 2003; Vandello & Cohen, 2008). Tutkimuksessamme kävi kuitenkin ilmi, että mustasukkaisuudesta haluttiin lähes poikkeuksetta eroon ja mustasukkaisuuden aiheuttamat riita- ja väkivaltatilanteet nähtiin negatiivisina seurauksina parisuhteelle. Ryhmäläiset eivät liittäneet puheissaan mustasukkaisena tehtyä väkivaltaa romanttiseen toimintaan, eikä mustasukkaisuus tehnyt väkivallasta hyväksyttävämpää. Ryhmäläiset kertoivat kumppanin säilyttämiseen liittyvien taktiikoiden, kuten vahtimiskäyttäytymisen, olevan parisuhteelle haitallista ja vahingollista. Tämä on

päinvastainen tulos Puenten & Cohenin (2003) tutkimukseen, jonka mukaan mustasukkaisena tehty väkivalta nähtiin romanttisempänä kuin ei-mustasukkaisena tehty väkivalta. Vaikka osa ryhmäläisistä ei liittänyt mustasukkaisuutta osaksi tervettä parisuhdetta, osa heistä oikeutti väkivaltaisen toimintansa mustasukkaisuuden avulla, vaikkakin tällaiset puheenvuorot olivat aineistossa harvinaisempia.

Väkivallan oikeuttamispuheen vähyys aineistossamme voi selittyä esimerkiksi Jyväskylän mallin ryhmäinterventioihin osallistumisen lähtökohdilla. Ryhmään pääsyn tärkeitä edellytyksiä ovat motivaatio väkivallan vähentämiseksi sekä vastuunotto väkivallasta (Holma ym., 2005). Jos yksilö näkee väkivallan ongelmattomana eikä ota teoistaan vastuuta, ryhmään osallistumisen sijaan suositellaan yksilökäyntejä (Holma ym., 2005). Ryhmäläiset ovat siis todennäköisesti motivoituneita muutokseen ja pitävät väkivaltaa lähtökohtaisesti negatiivisena asiana parisuhteessa. Jos ryhmäläiset huomaavat mustasukkaisuuden johtavan riita- ja väkivaltatilanteisiin ja pitävät lähisuhdeväkivaltaa kielteisenä asiana, on luonnollista, että myös mustasukkaisuus aletaan nähdä kielteisessä valossa. Lisäksi Jyväskylän mallin yksi lähtökohta on, että väkivaltainen ja mustasukkainen ilmapiiri perustuu uhkaan ja kontrolliin, eikä sitä tulkita rakkauden tai kiintymyksen osoitukseksi (Holma ym., 2005). Voidaan tulkita, että ryhmässä tuotetaan mustasukkaisuuden diskurssia, missä mustasukkaisena tehdyt kontrollin ja väkivallan teot eivät ole osoituksia rakkaudesta. Nämä ryhmässä toteutetut käsitykset voivat näin ollen näkyä ryhmäläisten suhtautumisessa väkivaltaan ja mustasukkaisuuteen.

Vaikka ryhmäläiset kokivat mustasukkaisuuden hallitsemattomana ja pahana, ryhmän ohjaajat pyrkivät puheissaan myös normalisoimaan kyseistä tunnetta ja vastuuttamaan tekijöitä haitallisesta mustasukkaisuuden ilmentämisestä. Ryhmän ohjaajat pyrkivät erottamaan puheissaan mustasukkaisuuden kokemisen ja ilmentämisen niin, että mustasukkaisuuden kokeminen itsessään on tunteena luonnollinen, mutta sen ilmentäminen eli toiminta voi olla yksilölle ja ympäristölle haitallista. Mustasukkaisuuden voidaan katsoa olevan luonnollinen tunnereaktio, jonka tarkoituksena on varoittaa yksilöä todellisesta tai kuvitellusta uhasta, joka kohdistuu itselle merkitykselliseen ihmissuhteeseen (Ben-Ze'ev, 2010; DeSteno ym., 2006). Ohjaajat erottivat normaalin mustasukkaisuuden ja väkivallan toisistaan korostaen ryhmäläisten omaa vaikutusvaltaa, miten mustasukkaisuuden tunteen vallassa toimitaan. Ohjaajien puheenvuoroissa nousi esiin haitallisen mustasukkaisen toiminnan kyseenalaistaminen, mikä sai ryhmäläiset pohtimaan sitä, ettei mustasukkainen toiminta edesauta parisuhteen säilymistä.

Ryhmänohjaajat nostivat esiin mustasukkaisuuden yksilöllisen ja moniulotteisen luonteen, jonka tarkoituksena oli haastaa ryhmäläisiä pohtimaan omaa mustasukkaisuuden tunnekokemusta ja sen taustalla vaikuttavia yksilöllisiä tekijöitä. He pyrkivät keskusteluissa saamaan ryhmäläiset pohtimaan keinoja, joilla mustasukkaisuutta pystyisi hallitsemaan ja sitä miten haitalliselta

toiminnalta, kuten väkivallalta välttyttäisiin tulevaisuudessa. Esimerkiksi mustasukkaisuuden sanoittaminen kumppanille ilman syyttelyä ja kuulustelua nostettiin tärkeäksi keinoksi hallita mustasukkaisuutta. Ryhmäläiset kertoivat myös omasta aloitteestaan hyödylliseksi kokemiaan käytännön keinoja ja ilmaisivat motivaation muuttaa omaa mustasukkaista ja väkivaltaista käyttäytymistään, vaikkakin tämä oli aineistossa harvinaisempaa. Ottaen huomioon sen, kuinka kontrolloimattomaksi ryhmäläiset mustasukkaisuuden tunteen kuvailivat, on tärkeää pyrkiä palauttamaan heidän toimijuuden kokemustaan eli hallinnan tunnettaan omista tunteista ja toiminnasta. Vastuun ottamisen kannalta on tärkeä tunnistaa mustasukkaisuuden taustalla vaikuttavat yksilölliset ajatusmallit, jotka ylläpitävät väkivaltaista ja kontrolloivaa käytöstä. Saamamme tulos osoittaa, että mustasukkaisuuden ja sen hallitsemisen puheeksi ottaminen voi lisätä ryhmäläisten omaa hallinnan kokemusta mustasukkaisuudesta ja vähentää väkivaltaista käyttäytymistä.

Yksilölliset ajatusmallit liittyen maskuliinisuuteen, mustasukkaisuuteen, lähisuhdeväkivaltaan, rakkauteen ja sukupuolirooleihin toteutuvat tietyssä ajassa ja kulttuurisessa kontekstissa. Kuten jo aiemmin mainitsimme, kulttuuri vaikuttaa siihen, miten yksilö ilmentää ja kokee mustasukkaisuutta ja muita tunteita (Keller & Lamm, 2010; Stearns, 2010). Kulttuuri ja sen tuottama sosiaalinen elinympäristö vaikuttavat myös siihen, miten ylläpidämme ja sallimme erilaista käyttäytymistä ja asenteita. Se miten mustasukkaisuudesta, väkivallasta ja rakkauteen liittyvistä ideologioista puhutaan ja miten näitä teemoja tuodaan esiin populaarikulttuurissa ja uutisoinnissa, luo tietynlaisen diskurssin ja ilmapiirin näiden ilmiöiden ympärille, joko suhtautuen niihin myönteisesti tai kielteisesti. Mustasukkaisuuden romantisoiminen on vahvasti esillä erilaisissa mediasisällöissä, joissa mustasukkaisuus usein esitetään välittämisen ja kiintymyksen merkinä (Bonomi ym., 2013; Collins & Carmody, 2011). Tällainen mediasisältö muokkaa käsitystämme mustasukkaisuudesta ja väkivallasta. Ottaen huomioon lähisuhdeväkivallan lukuiset negatiiviset seuraukset yksilölle ja yhteiskunnalle (Beydoun ym., 2017; Dillon ym., 2013; García-Moreno ym., 2013; Hegarty ym., 2012;), ennaltaehkäisevä työ on perusteltua. Tästä johtuen olisi tärkeää pyrkiä vaikuttamaan ihmisten romantisoiviin ja hyväksyviin asenteisiin liittyen mustasukkaisuuteen ja väkivaltaan, jotka ylläpitävät lähisuhdeväkivallan kierrettä. Saamamme tutkimustulokset osoittivat, että aineistomme ryhmäläiset suhtautuivat kielteisesti mustasukkaisuuteen ja siitä seuranneeseen väkivaltaan romantisoimatta sitä, mikä on päinvastainen tulos aiempien tutkimusten kanssa. Aineistomme koostui väkivallan tekijöistä ja ryhmänohjaajista, joten aineistomme otos ei välttämättä edusta niitä väkivallan tekijöitä, jotka eivät päädy interventioryhmiin tai koko yhteiskunnassa vallalla olevaa suhtautumista näihin kyseisiin ilmiöihin. Yleinen tapa selittää ja ymmärtää mustasukkaisuutta ja väkivaltaa voi olla yhteiskunnassamme toisenlainen kuin mitä tutkimuksessamme nousi esiin.

4.4. Tutkimuksen rajoitukset ja tulevaisuuden tutkimusehdotukset

Ensimmäinen tutkimuksen rajoitus on se, että tutkimuksessamme keskityttiin väkivallan tekijöiden kokemukseen, eikä siinä otettu huomioon puolisoiden näkemystä aiheeseen liittyen. Tämä tarjoaa yksipuolisen näkökulman tutkittavasta aiheesta. Yhden tutkimuksemme ryhmäläisen kertomuksen mukaan hänen puolisonsa yritti toistuvasti saada ryhmäläisen mustasukkaiseksi. Olisikin tärkeää tarkastella tämän yksittäistapauksen taustoja sekä yleisesti puolisoiden näkemystä aiheesta. Jos suhteen osapuolilla on hyvin erilaiset näkemykset mustasukkaisuudesta ja sen merkityksestä romanttisessa parisuhteessa, voi se aiheuttaa suhteessa ristiriitoja. Tällaisessa tilanteessa mustasukkaisuuden käsitteleminen molempien osapuolien kanssa voisi olla aiheellista. Tulevaisuudessa olisikin mielenkiintoista tarkastella, kuinka väkivallan tekijöiden puoliset suhtautuvat mustasukkaisuuteen ja sen aiheuttamaan väkivaltaan. Tämän lisäksi tutkimuksemme keskittyi ainoastaan romanttisissa suhteissa ilmenevään mustasukkaisuuteen. Olisi mielekästä tarkastella, esiintyykö ryhmäinterventioon osallistuvilla mustasukkaisuutta myös muissa sosiaalisissa suhteissa, kuten esimerkiksi lapsi-vanhempi suhteessa.

Kolmas tutkimuksen rajoitus oli aineiston valikoituneisuus. Jyväskylän mallin ryhmäinterventioon osallistuneiden väkivallan tekijöiden motivaatio muuttaa omaa väkivaltaista käytöstä voi olla tavallista korkeampi verrattuna väkivallan tekijöihin, jotka eivät päädy ryhmään. Tämä on mahdollisesti vaikuttanut tutkimuksemme tuloksiin. Olisikin tärkeää tarkastella mustasukkaisuutta väkivallan tekijöillä, jotka eivät ole olleet motivoituneita muutokseen tai ketkä eivät osallistu ryhmäinterventioon väkivallan vähentämiseksi. Tämän avulla voitaisiin tutkia motivaation ja vastuunoton vaikutusta yksilöiden ajatusmalleihin, jotka liittyvät mustasukkaisuuteen ja väkivaltaan.

Neljäntenä rajoituksena on ryhmäläisten sukupuolijakauma. Suurin osa tutkittavista oli miehiä. Olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin miesten ja naisten välisiä eroja mustasukkaisuuden kokemisessa ja ilmentämisessä. Sukupuolten välillä on todettu eroja mustasukkaisuuden kokemisessa ja ilmentämisessä (Buss ym., 1992; Fischer ym., 2004; Takahashi ym., 2006). Viides tutkimuksen rajoitus oli otoksen pieni koko. Tutkimukseen valikoitunut aineisto oli vuosilta 2017–2019. Suuremmalla otoskoollla ja pidemmällä aikavälillä voitaisiin saada lisää tietoa siitä, onko mustasukkaisuuteen liittyvässä puheessa tapahtunut sisällöllisesti ajallista muutosta ryhmän sisällä ja yksittäisten henkilöiden kohdalla.

Tutkimuksessamme yksi henkilö toi esille sosiaalisen median aiheuttaman mustasukkaisuuden. Ottaen huomioon sosiaalisen median merkityksen kasvamisen nyky-yhteiskunnassamme, olisi tärkeää tarkastella mustasukkaisuuden, sosiaalisen median ja väkivallan välistä yhteyttä. Lisäksi mustasukkaisuuteen liittyvien asenteiden tutkiminen yhteiskunnallisella tasolla olisi kiinnostavaa. Tällainen tutkimus voisi antaa tietoa siitä, miten yhteiskunnassa suhtaudutaan mustasukkaisuuteen ja väkivaltaan, sillä nämä vallalla olevat asenteet voivat näkyä myös väkivallan tekijöille suunnatuissa ryhmäinterventioissa.

4.5. Tutkimuksen johtopäätökset

Mustasukkaisuutta ei ole tutkittu paljoa väkivallan tekijöille suunnatuissa interventioissa, minkä vuoksi tutkimuksemme antaa uutta ja arvokasta tietoa mustasukkaisuuden ja väkivallan välisestä yhteydestä. Tutkimuksemme osoittaa, että mustasukkaisuuden puheeksi ottaminen väkivallan tekijöille suunnatussa ryhmäinterventiossa olisi hyödyllistä väkivallan vähentämisen kannalta. Moni ryhmäläinen kokee kärsivänsä mustasukkaisuudesta sekä sen aiheuttamista seurauksista, kuten riidoista ja väkivallasta. Tutkimuksemme tuloksien perusteella mustasukkaisuus nähdään erittäin negatiivisena kokemuksena, joka vaikuttaa haitallisesti ryhmäläisten parisuhteisiin. Koska mustasukkaisuuden koetaan aiheuttavan väkivaltatilanteita, mustasukkaisuuden puheeksi ottaminen on tärkeää väkivallan ehkäisemisen kannalta. Jos ryhmäläiset löytävät keinoja, joilla hallita mustasukkaisuutta, voisi se vähentää myös väkivallan esiintymistä parisuhteessa.

Ryhmänohjaajat voivat vaikuttaa siihen, millaista ilmapiiriä ja asenteita mustasukkaisuuden ja väkivallan ympärille luodaan. Se, kuinka puhumme väkivallasta ja mustasukkaisuudesta ja kuinka suhtaudumme siihen ylläpitää tietynlaisia ajattelumalleja ja toimintaa. Tutkimuksemme mukaan ryhmänohjaajat nostavat mustasukkaisuutta esille ryhmätapaamisten aikana, yrittäen normalisoida mustasukkaisuuden tunnetta. Kuitenkin ohjaajat erottavat selvästi mustasukkaisuuden tunteen normaaliuden sen ilmentämisen aiheuttamista seurauksista, kuten kontrolloivasta toiminnasta ja väkivallasta. Yhdessä ohjaajien kanssa ryhmäläiset keskustelevat keinoista, joilla he voisivat välttää tai madaltaa mustasukkaisuuden kokemuksen intensiteettiä tai hallita tunnetta sen jo virittyä. Näiden keinojen voidaan katsoa vähentävän väkivaltatilanteita. Olisi syytä pohtia, onko tarkoituksenmukaista, että ryhmässä puhuttaisiin systemaattisemmin ja strukturoidummin mustasukkaisuudesta, sen seurauksista ja sen hallitsemisesta. Tämä voisi johtaa mustasukkaisuuden

parempaan ymmärtämiseen, minkä avulla väkivallan tekijöiden yksilöllinen tukeminen ja auttaminen mahdollistuu tehokkaammin.

LÄHTEET

- Babcock, J. C., Costa, D. M., Green, C. E., & Eckhardt, C. I. (2004). What situations induce intimate partner violence? A reliability and validity study of the Proximal Antecedents to Violent Episodes (PAVE) scale. *Journal of family psychology*, 18(3), 433. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.3.433>
- Baker, C. K. (2016). What role do peers play in adolescent dating? Insights from adolescents with a history of dating violence. *Violence Against Women*, 23(2), 178-201. <https://doi.org/10.1177/1077801216638769>
- Backus, F. R., & Mahalik, J. R. (2011). The masculinity of Mr. Right: Feminist identity and heterosexual women's ideal romantic partners. *Psychology of Women Quarterly*, 35(2), 318–326. <https://doi.org/10.1177/0361684310392357>
- Ben-Ze'ev, A. (2010) Jealousy and Romantic Love. Teoksessa Sybil, H., Legerstee, M. T. (toim.) *Handbook of jealousy : theory, research, and multidisciplinary approaches*. (s.40-54) John Wiley & Sons.
- Bevan, J. & Samter, W. (2004) Toward a broader conceptualization of jealousy in close relationships: Two exploratory studies. *Communication Studies*, 55(1), 14-28. <https://doi.org/10.1080/10510970409388603>
- Beydoun, H.A., Williams, M., Beydoun, M.A., Eid, S.M., Zonderman, A.B. (2017) Relationship of physical intimate partner violence with mental health diagnoses in the nationwide emergency department sample. *Journal of Women's Health*, 26(2), 141–151. <https://doi.org/10.1089/jwh.2016.5840>.
- Bonomi, A. E., Altenburger, L. E., & Walton, N. L. (2013). “Double crap!” Abuse and harmed identity in Fifty Shades of Grey. *Journal of Women's Health*, 22(9), 733-744. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1089/jwh.2013.4344>
- Brem, M. J., Shorey, R. C., Rothman, E. F., Temple, J. R., & Stuart, G. L. (2018). Trait jealousy moderates the relationship between alcohol problems and intimate partner violence among men in batterer intervention programs. *Violence against women*, 24(10), 1132-1148. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/1077801218781948>
- Brem, M. J., Spiller, L. C., & Vandehey, M. A. (2015). Online mate-retention tactics on Facebook are associated with relationship aggression. *Journal of interpersonal violence*, 30(16), 2831-2850. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/0886260514554286>

- Burchell, J. L., & Ward, J. (2011). Sex drive, attachment style, relationship status and previous infidelity as predictors of sex differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 51(5), 657-661. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.06.002>
- Buss, D. M. (2002). Human mate guarding. *Neuroendocrinology Letters*, 23(4), 23-29.
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., & Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: Evolution, physiology, and psychology. *Psychological science*, 3(4), 251-256. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1992.tb00038.x>
- Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 997-1006. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(97\)00136-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00136-0)
- Chung, D. (2005). Violence, control, romance and gender equality: Young women and heterosexual relationships. *Women's Studies International Forum*, 28(6), 445–455. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2005.09.005>
- Collins, V. E., & Carmody, D. C. (2011). Deadly love: Images of dating violence in the “Twilight Saga”. *Affilia*, 26(4), 382-394. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/0886109911428425>
- Costa, A. L., Sophia, E. C., Sanches, C., Tavares, H., & Zilberman, M. L. (2015). Pathological jealousy: Romantic relationship characteristics, emotional and personality aspects, and social adjustment. *Journal of affective disorders*, 174, 38-44. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.11.017>
- Cunningham, M. R. (1988). What do you do when you're happy or blue? Mood, expectancies, and behavioral interest. *Motivation and Emotion*, 12(4), 309– 331. <https://doi.org/10.1007/BF00992357>
- Danielsson, P. & Näsi, M. (2020) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2019 - kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia 43/2020*. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/319010/Katsauksia_43_Danielsson_N%c3%a4si_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y [Viitattu 13.3.2021]
- Daspe, M. È., Vaillancourt-Morel, M. P., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2018). Facebook use, Facebook jealousy, and intimate partner violence perpetration. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 21(9), 549-555. <https://doi.org/10.1089/cyber.2018.0159>
- DeSteno, D., Valdesolo, P., & Bartlett, M. Y. (2006). Jealousy and the threatened self: Getting to the heart of the green-eyed monster. *Journal of personality and social psychology*, 91(4), 626-641. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.4.626>

- Dillon, G., Hussain, R., Loxton, D., Rahman, S., (2013) Mental and physical health and intimate partner violence against women: a review of the literature. *International journal of family medicine*, 2013, 313909–313914. <https://doi.org/10.1155/2013/313909>.
- Donovan, C., & Hester, M. (2010). ‘I hate the word “victim”’: An exploration of recognition of domestic violence in same sex relationships. *Social Policy and Society*, 9(2), 279–289. <https://doi.org/10.1017/S1474746409990406>
- Dunn, M.J., Billett, G. (2018) Jealousy Levels in Response to Infidelity-Revealing Facebook Messages Depend on Sex, Type of Message and Message Composer: Support for the Evolutionary Psychological Perspective. *Evolutionary Psychological Science*, 4(1), 17–23. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1007/s40806-017-0110-z>
- Easton, J. A., & Shackelford, T. K. (2009). Morbid jealousy and sex differences in partner-directed violence. *Human Nature*, 20(3), 342-350. <https://doi.org/10.1007/s12110-009-9069-1>
- Ecker, W. (2012). Non-delusional pathological jealousy as an obsessive-compulsive spectrum disorder: Cognitive-behavioural conceptualization and some treatment suggestions. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 1(3), 203-210. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jocrd.2012.04.003>
- Euroopan unionin perusoikeusvirasto [FRA] (2014) *Violence against women - an EU-wide survey: Main results*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf [Viitattu 14.3.2021]
- Fischer, A. H., Rodriguez Mosquera, P. M., Van Vianen, A. E., & Manstead, A. S. (2004). Gender and culture differences in emotion. *Emotion*, 4(1), 87-94. <http://dx.doi.org.ezproxy.jyu.fi/10.1037/1528-3542.4.1.87>
- Flynn, A., & Graham, K. (2010). “Why did it happen?” A review and conceptual framework for research on perpetrators' and victims' explanations for intimate partner violence. *Aggression and Violent behavior*, 15(3), 239-251. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2010.01.002>
- García-Moreno, C., Pallitto, C., Devries, K., Stöckl, H., Watts, C., Abrahams, N., (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Geneve: World Health Organization. Haettu osoitteesta: https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/VAW_health_impact.jpeg?ua=1 [Viitattu 23.3.2021]
- Guerrero, L. K. (1998). Attachment-style differences in the experience and expression of romantic jealousy. *Personal Relationships*, 5(3), 273-291. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1998.tb00172.x>

- Hartwell, L. P., Humphries, T. M., Erchull, M. J., & Liss, M. (2015). The development and validation of the Jealousy is Good Scale. *Gender Issues*, 32(4), 245–265. <https://doi.org/10.1177/0149206308318618>
- Harris, C. R., & Prouvost, C. (2014). Jealousy in dogs. *PloS one*, 9(7), e94597. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0094597>
- Hefner, V., & Wilson, B. J. (2013). From love at first sight to soul mate: The influence of romantic ideals in popular films on young people's beliefs about relationships. *Communication Monographs*, 80(2), 150-175. <https://doi.org/10.1080/03637751.2013.776697>
- Hegarty, K. L., O'Doherty, L. J., Chondros, P., Valpied, J., Taft, A. J., Astbury, J., Brown, S. J., Gold, L., Taket, A., Feder, G. S., & Gunn, J. M. (2013). Effect of Type and Severity of Intimate Partner Violence on Women's Health and Service Use: Findings From a Primary Care Trial of Women Afraid of Their Partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(2), 273–294. <https://doi.org/10.1177/0886260512454722>
- Heise, L., & García-Moreno, C. (2002). Violence by intimate partners. Teoksessa E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Swi & R. Lozano (toim.), *World report on violence and health*. Geneve: World Health Organization. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap4.pdf [Viitattu 15.02.2021]
- Heiskanen, M., & Ruuskanen, E. (2010). Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. *Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI). Julkaisusarja No. 66, Helsinki 2010.* https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI+report+66_1.pdf/e7607489-75be-31e6-9eb8-4b2bb88c9879/HEUNI+report+66_1.pdf?t=1610020624756 [Viitattu 17.3.2021]
- Holma, J., Laitila, A., Wahlström, J., & Sveins, P. (2005). Miehet väkivaltahoito-ohjelmien kohteena: Lähtökohtia ja toimintaperiaatteita. Teoksessa Holma, J. & Wahlström, J. (toim.) *Iskuryhmä: Miesten puhetta vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä.* (s.24-50) Helsinki: Yliopistopaino.
- Holma, J., Partanen, T., Wahlström, J., Laitila, A., & Seikkula, J. (2006). Narratives and discourses in groups for male batterers. Teoksessa Lipshitz, M. & Ekström, I. (toim.). *Domestic violence and its reverberations.* (s.59-85) Nova Publishers.
- Hupka, R. B. (1991). The motive for the arousal of romantic jealousy: Its cultural origin. Teoksessa Salovey, P. (toim.). *The psychology of jealousy and envy* (s. 252–270). Guilford Press.
- Jewkes, R. (2002). Intimate partner violence: causes and prevention. *The Lancet*, 359(9315), 1423-1429. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08357-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08357-5)

- Kaighobadi, F., Starratt, V. G., Shackelford, T. K., & Popp, D. (2008). Male mate retention mediates the relationship between female sexual infidelity and female-directed violence. *Personality and Individual Differences*, 44(6), 1422-1431. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.12.010>
- Kaighobadi, F., Shackelford, T. K., & Goetz, A. T. (2009). From mate retention to murder: Evolutionary psychological perspectives on men's partner-directed violence. *Review of General Psychology*, 13(4), 327-334. <https://doi.org/10.1037/a0017254>
- Kapanen, K. (2005) Naiskuvat miesten puheissa. Teoksessa Holma, J. M. & Wahlström J. (toim.) *Iskuryhmä - miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle- ryhmässä.* (s.72-90) Yliopistopaino.
- Keller, H., & Lamm, B. (2010). Culture, parenting, and the development of jealousy. Teoksessa Sybil, H., Legerstee, M. T. (toim.) *Handbook of jealousy : theory, research, and multidisciplinary approaches.* (s. 477-497). John Wiley & Sons.
- Knox, D., Breed, R., & Zusman, M. (2007). College Men and Jealousy. *College Student Journal*, 41(2), 494-498.
- Kingham, M., & Gordon, H. (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10(3), 207-215. <https://doi.org/10.1192/apt.10.3.207>
- Langhinrichsen-Rohling, J., McCullars, A., & Misra, T. A. (2012). Motivations for men and women's intimate partner violence perpetration: A comprehensive review. *Partner Abuse*, 3(4), 429-468. <http://dx.doi.org/10.1891/1946-6560.3.4.429>
- Lehti, M. (2015) Henkirikoskatsaus 2015. *Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.* Helsinki. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/154148/Katsauksia_1_2015_Henkirikoskatsaus_2015.pdf?sequence=4 [Viitattu 03.04.2021]
- Lehti, M. (2016) Henkirikoskatsaus 2016. *Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.* Helsinki. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/160000/Katsauksia_10_Lehti_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 03.04.2021]
- Lehti, M. (2017) Henkirikoskatsaus 2017. *Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.* Helsinki. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/175210/Katsauksia_19_Lehti_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 03.04.2021]
- Lehti, M. (2018) Henkirikoskatsaus 2018. *Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.* Helsinki.

- https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/233586/Katsauksia_28_Lehti_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 03.04.2021]
- Lehti, M. (2019) Henkirikoskatsaus 2019. *Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti*. Helsinki.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/301889/Katsauksia_34_Lehti_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 03.04.2021]
- Lehti, M. (2020) Henkirikoskatsaus 2020. *Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti*. Helsinki.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/319479/Katsauksia_41_Lehti_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 03.04.2021]
- Levy, K. N., & Kelly, K. M. (2010). Sex differences in jealousy: A contribution from attachment theory. *Psychological Science*, 21(2), 168-173.
<https://doi.org/10.1177/0956797609357708>
- Lidman, S. (2015). *Väkivaltakulttuurin perintö: sukupuoli, asenteet ja historia*. Gaudeamus.
- Maaailman terveysjärjestö [WHO]. (2010). Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence. Geneva: World Health Organization.
https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf [Viitattu 15.02.2021]
- Maaailman terveysjärjestö [WHO] (2017) Violence against women. Haettu osoitteesta
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> [Viitattu 2.2.2021]
- Malinen, B. (2012) *Mustasukkaisuus - repivä ja rakentava tunne*. Helsinki: Kirjapaja
- Maninger, N., Mendoza, S. P., Williams, D. R., Mason, W. A., Cherry, S. R., Rowland, D. J., Schaeffer, T. & Bales, K. L. (2017). Imaging, behavior and endocrine analysis of “jealousy” in a monogamous primate. *Frontiers in ecology and evolution*, 5, 119.
<https://doi.org/10.3389/fevo.2017.00119>
- McCarry, M. (2010). Becoming a ‘proper man’: Young people’s attitudes about interpersonal violence and perceptions of gender. *Gender and Education*, 22(1), 17-30.
<https://doi.org/10.1080/09540250902749083>
- McLeod, J. (2001). *Qualitative research in counselling and psychotherapy*. London: Sage.
- Metsämuuronen, J. (2011). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: E-kirja opiskelijalaitos*. Helsinki: International Methelp, Booky.fi.

- Morris, Christine Doe & Emma Godsell (2008) Secondary emotions in non-primate species? Behavioural reports and subjective claims by animal owners. *Cognition and Emotion*, 22(1), 3-20. <https://doi.org/10.1080/02699930701273716>
- Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (2017) *Sukupuolistunut väkivalta - oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Vastapaino, Tampere.
- Neal, A. M., & Edwards, K. M. (2019). Examining situations involving intimate partner aggression: A dyadic study of agreement on behaviors, attributions, and emotional effects. *Psychology of violence*, 9(3), 288. <https://doi.org/10.1037/vio0000092>
- Nemeth, J. M., Bonomi, A. E., Lee, M. A., & Ludwin, J. M. (2012). Sexual infidelity as trigger for intimate partner violence. *Journal of Women's Health*, 21(9), 942-949. <https://doi.org/10.1089/jwh.2011.3328>
- Nikunen, M. (2005). *Surman jälkeen itsemurha - kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa*. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67472/951-44-6257-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 24.03.2021]
- Nuutinen, N., Korvenoja, A., & Holma, J. (2016). Muutokset vaihtoehto väkivallalle -ryhmään osallistuneiden miesten parisuhteissa. *Psykologia: Tiedepoliittinen Aikakauslehti*, 51(5), 372. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1813720> [viitattu 25.3.2021]
- O'Leary, K. D., Slep, A. M. S., & O'leary, S. G. (2007). Multivariate models of men's and women's partner aggression. *Journal of consulting and clinical psychology*, 75(5), 752. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.75.5.752>
- Panksepp, J. (2010). The evolutionary sources of jealousy - Cross-species approaches to fundamental issues. Teoksessa Sybil, H., Legerstee, M. T. (toim.) *Handbook of jealousy : theory, research, and multidisciplinary approaches*. (s. 101-120) John Wiley & Sons.
- Papp, L.J., Liss, M., Erchull, M.J., Godfrey, H. & Waaland-Kreutzer, L. (2017). The Dark Side of Heterosexual Romance: Endorsement of Romantic Beliefs Relates to Intimate Partner Violence. *Sex Roles* 76(1), 99–109. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1007/s11199-016-0668-0>
- Partanen, T. (2005) Miehin osakulttuuri ja väkivallan käytön oikeuttaminen. Teoksessa Holma, J. M. & Wahlström J. (toim.) *Iskuryhmä - miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle- ryhmässä*. (s. 51-72) Yliopistopaino.
- Pelka, S. (2009). Sharing motherhood: Maternal jealousy among lesbian co-mothers. *Journal of homosexuality*, 56(2), 195-217. <https://doi.org/10.1080/00918360802623164>

- Power, C., Koch, T., Kralik, D. & Jackson, D. (2006) Lovestruck: Women, romantic love and intimate partner violence, *Contemporary Nurse*, 21(2), 174-185. <https://doi.org/10.5172/conu.2006.21.2.174>
- Puente, S. & Cohen, D. (2003). Jealousy and the Meaning (or nonmeaning) of Violence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(4), s.449-460. <https://doi.org/10.1177/0146167202250912>
- Päivinen, H., Vall, B., & Holma, J. (2016). Research on facilitating successful treatment processes in perpetrator programs. Teoksessa Ortiz, M. (toim.) *Domestic violence: Prevalence, risk factors and perspectives*. (s.163-187) Nova publishers.
- Rodriguez, L. M., DiBello, A. M., Øverup, C. S., & Neighbors, C. (2015). The price of distrust: Trust, anxious attachment, jealousy, and partner abuse. *Partner abuse*, 6(3), 298-319. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.6.3.298>
- Ronkainen, S. (2017) Mitä väkivalta on? Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H., Honkatukia, P. & Hautanen, T. (2017) *Sukupuolistunut väkivalta - oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. (s.14-27) Vastapaino, Tampere.
- Sagarin, B. J., Martin, A. L., Coutinho, S. A., Edlund, J. E., Patel, L., Skowronski, J. J., & Zengel, B. (2012). Sex differences in jealousy: A meta-analytic examination. *Evolution and Human Behavior*, 33(6), 595-614. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2012.02.006>
- Shackelford, T. K., Goetz, A. T., Buss, D. M., Euler, H. A., & Hoier, S. (2005). When we hurt the ones we love: Predicting violence against women from men's mate retention. *Personal Relationships*, 12(4), 447-463. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2005.00125.x>.
- Smith, R. M., Parrott, D. J., Swartout, K. M., & Tharp, A. T. (2015). Deconstructing hegemonic masculinity: The roles of antifemininity, subordination to women, and sexual dominance in men's perpetration of sexual aggression. *Psychology of Men & Masculinity*, 16(2), 160-169. <https://doi.org/10.1037/a0035956>
- Stearns, P. N. (2010). Jealousy in Western history: From past towards present. Teoksessa Sybil, H., Legerstee, M. T. (toim.) *Handbook of jealousy. Theory, research, and multidisciplinary approaches* (s.5-26) John Wiley & Sons.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkköjulkaisu]. ISSN=2342-9151. 15 2019. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: http://www.stat.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_tie_001_fi.html [viitattu: 23.2.2021]

- Takahashi, H., Matsuura, M., Yahata, N., Koeda, M., Suhara, T., & Okubo, Y. (2006). Men and women show distinct brain activations during imagery of sexual and emotional infidelity. *NeuroImage*, 32(3), 1299-1307. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2006.05.049>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL] (2020). Lähisuhdeväkivalta. Haettu osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta [Viitattu 2.2.2021]
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL] (2020). Väkivallan muodot. Haettu osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/vakivallan-muodot [Viitattu 2.2.2021]
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu painos. Helsinki:Tammi.
- Törrönen, J., & Härkönen, J. (2016). Juomisen ritualistiset ja yksilölliset motiivit ja niiden yhteys humalaan 2000-luvun Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81(2), 161-173.
- Vandello, J. A., & Cohen, D. (2008). Culture, gender, and men's intimate partner violence. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(2), 652-667. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00080.x>
- Vandello, J. A., & Cohen, D. (2003). Male honor and female fidelity: implicit cultural scripts that perpetuate domestic violence. *Journal of personality and social psychology*, 84(5), 997-1010. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.5.997>
- Vandello, J. A., Cohen, D., Grandon, R., & Franiuk, R. (2009). Stand by your man: Indirect prescriptions for honorable violence and feminine loyalty in Canada, Chile, and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(1), 81-104. <https://doi.org/10.1177/0022022108326194>
- Volling, B. L., Kennedy, D. E. & Jackey, L. M. H. (2010) The Development of Sibling Jealousy. Teoksessa: Teoksessa Sybil, H., Legerstee, M. T. (toim.) *Handbook of jealousy : theory, research, and multidisciplinary approaches*. (s.387-417) John Wiley & Sons.
- Wang, X. (2002). Relationship between jealousy and personality. *Acta Psychologica Sinica*, 34(2), 66-73.